

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

33E JAARGANG

WOENSDAG 25 AUGUSTUS 1948

No. 1633

COMMISSIE VAN REDACTIE:

*Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries;
J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).*

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

*J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;
F. Versichelen.*

*Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste
bladzijde van dit nummer.*

INHOUD:

	Blz.
In Memoriam door Mr K. P. van der Mandele	661
De artikelen van deze week	663
Sommaire, summaries	663
Dr Nico J. Polak	664
Lijst van geschriften van Prof. Dr N. J. Polak	665
„Walcheren vecht door” door Ir M. de Vink	668
De positie van de wolindustrie in Nederland door J. van Gerwen	671
De deelmarkten van de Belgische geld- en kapitaal- markt (I) door V. van Rompuy	673
Aantekening:	
De publieke opinie over een West-Europese Unie	675
Internationale notities:	
De haven van Straatsburg	676
Geld- en kapitaalmarkt	676
Statistieken:	
Bankstaten	677
Inleggingen en terugbetalingen bij de spaarbanken in Ne- derland	678
Maandcijfers van de grote banken in Nederland	678
In- en uitvoer van België	679
Inleggingen en terugbetalingen op particuliere spaarboekjes bij de Algemeene Spaar- en Lijfrentekas in België	679
Verkeer en vervoer in Nederland	679

IN MEMORIAM.

In alle stilte is hij van ons heengegaan. In alle stilte en in alle eenvoud, volgens zijn wens, gaven wij hem het laatste geleide. De baar alleen gedekt met witte bloemen en één grote krans, met neerhangend lint in de nationale kleuren, vol van leed en vol van dank, een eerbiedige hulde van de Nederlandse Regering.

Als wij nu aan Polak komen te denken, dan gaan onze herinneringen terug naar hem in dat eerste tijdperk van onze Hogeschool, de jonge student, de jonge doctor, weldra de jonge professor. Van meet af aan levendig, inspirerend, aanmoedigend, steunend: zijn leerlingen hebben er zo tenvolle van getuigd bij zijn vijftienvijftigjarig ambtsjubileum, dat anderhalf jaar geleden mocht worden herdacht. Toen bleek zo duidelijk, dat hij niet was geweest de wetenschapsman alleen, maar eigenlijk véél belangrijker: de opvoeder, van zijn discipelen, van de jonge economen. Die grote taak, welke hij zich gesteld had, werd ruw onderbroken door het oorlogsgeveel: hoeveel moet er in dien bezettingstijd in hem zijn omgegaan en hoeveel leed moet hij geleden hebben.

En zie, na de bevrijding komt een gans nieuwe, glorierijke periode van Polak's leven. Zeker, hij geeft zich weer aan de Hogeschool, aan zijn onderwijs, zijn studenten, aan Economisch Instituut en Economist en aan heel zijn wetenschappelijk werk; maar daarnaast komt een andere verheven taak, waartoe hij geroepen wordt: de medewerking aan den opbouw van stad en land. Drie jaren heeft hij zich hieraan mogen geven met inzet van al zijn beste krachten. Misschien heeft hij teveel van zich gevergden en is hij daardoor nu al moeten vallen. Maar welk een prachtige bekroning van een leven en een loopbaan die zo alles in zich verenigden; wetenschap en practijk, de opvoeding van jonge mannen en vrouwen, de grote genegenheid van en voor eigen kring, en ver daarbuiten. En dan tenslotte: de laatste krachten mogen geven, maar ook tenvolle mogen geven, voor het zwaar getroffen Vaderland. Zijn rust is verdiend.

K. P. VAN DER MANDELE.

The Statist

ESTABLISHED 1878

An Independent Journal of Finance
and Trade

★
OBJECTIVE APPRAISALS
CONSIDERED JUDGMENT
IMPARTIAL OPINION

★
Contains most complete range of
British economic and financial statist-
ics published in any weekly journal

★
World wide circulation

★
Annual subscription rate: (post free-
to include all supplements) £ 3:2:6
(fl 33,40)

*A Special Supplement on Economic Con-
ditions in The Netherlands was published
on January 31. A limited number of this
Supplement remain for sale.*

LONDON: 51 CANNON STREET, E.C. 4

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van Prof. P. Hennip-
man, Prof. P. B. Kreukniet, Th. Ligthart, Prof.
N. J. Polak, Prof. J. Tinbergen, Prof. H. M. H.
A. van der Valk, Prof. C. A. Verrijn Stuart, Prof.
G. M. Verrijn Stuart, Prof. Mr. F. de Vries.

Abonnementsprijs f 22,50; franco p. post f 23,30;
voor studenten f 19.—; franco per post f 19,80.

Abonnementen worden aangenomen door den
boekhandel en door de uitgevers

DE ERVEN F. BOHN TE HAARLEM

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo · Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

· Fabriek van
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.

ROTTERDAMSCH
BANK

225 VESTIGINGEN
IN NEDERLAND

AFWIKKELING

VAN

NALATEN

SCHAPPEN

Behandeling van alle
bankzaken

* *

Bezorging van alle
assurantien.

R. MEES & ZOONEN

BANKIERS EN ASSURANTIE-MAKELAARS

AMSTERDAM · ROTTERDAM · 'S-GRAVENHAGE
DELFT · SCHIEDAM · VLAARDINGEN

Groothandel

Weekblad voor de
internationale handel

Heeft U al eens
een proefnummer
aangevraagd?

H. A. M. Roelants
Schiedam

met papier geïsoleerde kabels
voor zwakstroom en sterkstroom

koperdraad en koperdraadkabel

kabelgarnituren, vulmassa en olie

NK F

N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK
DELFT

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK.

Dr Nico J. Polak.

Ir M. de Vink, „Walcheren vecht door”.

Het proces van Walcheren's regeneratie gaat gestadig voort. Wat de *landbouw* betreft: van het geïnundeerde gebied (15.000 ha) zijn thans weer ruim 14.000 ha in bedrijf; ontzilting en structuurherstel zijn echter nog niet zo ver gevorderd, dat het product tarwe zijn oude ereplaats weer heeft kunnen innemen; gerst neemt momenteel nog steeds een belangrijke plaats in. Herverkaveling zal zorg dragen voor sanering van te kleine boerenbedrijven; het betreft hier echter een proces dat niet in korte tijd ten uitvoer is te leggen. De *industrie* werkt nog niet weer op de oude capaciteit; van de belemmerende factoren is vooral het tekort aan geschoolde arbeidskrachten van belang. In verband staande met het woningtekort. Het *vreemdelingenverkeer* levert, alle moeilijkheden ten spijt, nog de beste resultaten. In vergelijking met de rest van Nederland heeft Walcheren het bijzonder moeilijk. Nederland werkt aan zijn vredeseconomie, maar Walcheren vecht door.

J. van Gerwen, *De positie van de wolindustrie in Nederland.*

Wolaankopen tijdens de oorlog door de Nederlandse Regering te Londen hebben de wolindustrie — voor de grondstoffenvoorziening grotendeels op het buitenland aangewezen — in staat gesteld vroeger dan de andere branches der textielindustrie op een vrij hoge bezettingsgraad te komen. Tot eind 1947 werden voorts behoorlijke deviezenbedragen voor verdere wolaankopen beschikbaar gesteld. Begin 1948 moest echter het importprogramma drastisch worden beperkt. Men besloot de productie te handhaven doch de kwaliteit te verminderen en in te teren op werkvoorraden. De veronderstelling is gewettigd, dat thans, dank zij het in werking treden van het Marshall-plan, de opgaande lijn weer zal kunnen worden hervat. Wil men tot een economische unie met België/Luxemburg komen, dan zal eerst, zonder het bereikte exportniveau aan te tasten, de binnenlandse voorziening moeten worden opgevoerd: opheffing van de distributie. Zou men daartoe niet kunnen komen, dan zou de Nederlandse industrie op een te ongunstig niveau starten voor de concurrentiestrijd met haar Belgische collega's, voor welke strijd zij onder gelijke condities niet bevreesd is.

V. van Rompuy, *De deelmarkten van de Belgische geld- en kapitaalmarkt (I).*

In aansluiting op het overzicht van de instellingen van de Belgische geld- en kapitaalmarkt — in ons nummer van 18 Augustus jl. — schetst schrijver thans, hoe deze instellingen werkzaam zijn in verschillende sectoren van de geld- en kapitaalmarkt: de markt voor goud- en deviezen, de daggeldmarkt, de markt voor kort privaat crediet, de discontomarkt. De verlening van korte credieten aan particulieren is sterk restrictief; de Bankcommissie heeft bepaalde thesaurie-, dekkings- en solvabiliteitscoëfficiënten voorgeschreven. Aldus is de credietpolitiek in België voornamelijk kwantitatief gekleurd; de politiek van de Nationale Bank ten aanzien van de korte credietverlening heeft daarnaast in hoofdzaak een kwalitatief karakter.

SOMMAIRE.

Dr Nico J. Polak.

Dr M. de Vink, *Les efforts de Walcheren pour recouvrer sa prospérité.*

L'île de Walcheren a été des plus gravement touchées par la guerre. La reconstruction économique n'y procède qu'au prix de grandes difficultés. Dans plusieurs branches l'activité n'a pas encore atteint le niveau d'avant guerre. Des progrès ont été réalisés, mais tandis que la Hollande est déjà sur le chemin qui mène à la prospérité d'avant guerre, Walcheren continue à lutter pour son existence.

J. van Gerwen, *La situation de l'industrie lainière aux Pays-Bas.*

Depuis la libération, d'importantes sommes en devises étrangères ont été affectées à l'importation de grandes quantités de laine. Ces achats ont permis à l'industrie lainière néerlandaise de se développer favorablement jusqu'à la fin de 1947. Au début de 1948, les importations ont été sévèrement limitées. Depuis lors, le plan Marshall ouvre de nouveau de meilleures perspectives. La couverture des besoins à l'intérieur du pays, et la suppression du rationnement des textiles, conditionnent la réalisation de l'Union économique avec la Belgique.

V. van Rompuy, *Les secteurs du marché belge des capitaux (I).*

Complémentairement à l'aperçu que nous avons donné dans notre numéro du 18 août 1948, sur les institutions qui régissent le marché belge des capitaux, l'auteur résume le fonctionnement de ces institutions dans différents secteurs du marché des capitaux.

SUMMARIES.

Dr Nico J. Polak.

Dr M. de Vink, *Walcheren's struggle for recovery.*

In comparison with other parts of the Netherlands the isle of Walcheren suffered exceptionally heavy war damage. Therefore the process of economic recovery meets enormous difficulties. Good progress has already been made, but while the Netherlands as a whole is rapidly building up a normal state of affairs, Walcheren is still fighting for its existence.

J. van Gerwen, *The position of the wool industry in the Netherlands.*

Since the liberation ample allocations of foreign exchange have enabled the Dutch wool industry to import quantities of wool sufficient to surpass prewar production levels. In consequence of the Marshall Plan further prospects are not quite unfavourable. There is, however, a serious problem: if the Benelux economic union is to be realized, the home supply of woollen goods has to be increased considerably without endangering exports.

V. van Rompuy, *The various sections of the Belgian money and capital market (I).*

Further to his review of the Belgian financial institutions in our issue of August 18, the writer describes the activities of these institutions in the various parts of the money and capital market.

DR NICO J. POLAK.

Een afscheidswoord voor Nico Polak op deze plaats, geschreven uit naam van zijn naaste medewerkers en oud-medewerkers in de leiding van dit weekblad en van het Nederlandsch Economisch Instituut, is allereerst het afscheidswoord van een groep vrienden, voor wie, meer nog dan het verlies voor wetenschap en maatschappij, het onherstelbaar verlies van de mens en de vriend Polak op de voorgrond staat. Meer wellicht dan enig ander onderdeel van zijn veelzijdige werkzaamheden genoot het Instituut zijn volle en directe belangstelling en was dit de omgeving, waar hij zich onbelemmerd gaf zoals hij was en waar zijn bijzondere eigenschappen volledig tot hun recht kwamen. Zijn bezielende leiding, zijn opgewekte natuur, zijn levenswijsheid gepaard aan gezonde realiteitszin, zijn sprankelend vernuft, zijn warme belangstelling, zijn trouwe en eerlijke vriendschap — dit alles en zoveel meer zullen leiders en medewerkers van het Instituut en het mede door hem opgerichte weekblad lang en smartelijk missen.

Echter niet alleen in deze omgeving laat zijn onverwacht heengaan, na een ziekbed van nog geen twee dagen, een onherstelbare leegte. In de eerste plaats aan de Rotterdamse Hogeschool — waar hij sedert enige jaren naar anciënniteit van benoeming de oudste gewone hoogleraar was — maar ook op talloze andere plaatsen in de maatschappij, in de accountants- en belastingwereld, in middenstandskringen, als adviseur der Regering, in de leiding van de Herstelbank en waar niet al, kan men zich het ontbreken van zijn levendige en inspirerende persoonlijkheid nog nauwelijks voorstellen.

Inspirerend: dit is wel het woord, dat vóór alles zijn persoon en zijn werk kenmerkt. Het gold voor Polak als auteur, als docent, als promotor, als debater, als leider van discussies in ruime zowel als in intieme kring of onder vier ogen. Talloos zijn degenen, die hij, soms door een enkele opmerking, getuigend van het scherp onderkennen van de kern van een wetenschappelijk of maatschappelijk vraagstuk, tot breder inzicht, tot diepere bezinning, en dikwijls tot een juistere conclusie heeft gebracht. Met het volste recht droeg de feestbundel, hem aangeboden ter gelegenheid van zijn vijfentwintigjarig jubileum als hoogleraar op 17 Januari van het vorige jaar — een jubileum, dat hij door een gelukkige constellatie van data heeft mogen beleven in een tijd, waarin hij, na door de rassenvaan van de bezetter tijdelijk op dood spoor te zijn gesteld, weer volop in het wetenschappelijk en maatschappelijk leven stond, en waarbij hem de grote waardering van tal van oud-leerlingen en anderen zo ondubbelzinnig is gebleken — de bij uitstek toepasselijke titel „Weerspiegelde Gedachten”.

Inspirerend: maar tevens geïnspireerd. Want over welk onderwerp hij ook sprak of schreef, steeds was het zonder een spoor van moeizaamheid, zwaarwichtigheid of gewichtigheid: altijd helder, origineel, en, althans naar het uiterlijk, veelal spelenderwijze. De intuïtie en de „constructieve fantasie”, meer dan het streng deductieve denken, gaven aan zijn woord en geschrift het geheel eigen, persoonlijk karakter, dat vooral de lezers van dit weekblad zo goed kennen; echter niet de intuïtie-zondermeer, maar — zoals de laatste woorden van de zojuist genoemde feestbundel luiden — de *geschoolde* intuïtie: geschoold op een arbeidsveld en een terrein van belangstelling, zo veelzijdig als bij de hedendaagse mate van specialisering nog slechts bij weinig beoefenaars van de economische of van andere wetenschappen voorkomt; een veelzijdigheid, die alweer overtuigend blijkt uit de uit-enlopende aard van de onderwerpen, door zijn leerlingen in de meergenoemde bundel behandeld, en meer nog uit de — wegens tijdsgebrek wellicht niet eens geheel volledige — lijst van zijn eigen geschriften, die de lezer op de volgende bladzijden afgedrukt vindt.

Door één der feestredenaars bij zijn jubileum is Polak gekarakteriseerd als „de man van het korte artikel”. Deze karakteristiek was juist; omvangrijke geschriften heeft hij na zijn proefschrift — dat intussen als hoog-gewaardeerd en telkens up to date gehouden leerboek reeds zijn achtste druk, alsmede een Franse en een Duitse vertaling heeft beleefd — niet meer gepubliceerd; bijdragen in periodieken, zowel in dit weekblad als elders, daarentegen des te meer. Na de gedwongen onderbreking van de bezettingsjaren vloeide de stroom van zijn artikelen tot kort voor zijn overlijden weer in even rijke verscheidenheid als voorheen. Nooit verviel hij daarbij tot het peil van oppervlakkige routine of kroniekschrijverij; steeds had hij iets te zeggen, dat door inhoud en wijze van behandeling het lezen en het overdenken waard was. Elk artikel was als het ware een brandpunt, waarin het resultaat van eigen en anderer denken convergeerde, en dat weer uitstraalde en dikwijls uitlokte tot een voortgezette en verhelderde gedachtenwisseling.

Polemisch waren zijn bijdragen, wanneer het moest — vooral in de tijd van de strijd om de dévaluatie, toen hij Voorzitter was van de „Vereniging voor Waardevast Geld” —, maar de polemieken om de polemieken zocht hij niet; het constructieve stond ook hierbij steeds op de voorgrond. In de politieke strijd in engere zin heeft hij zich nooit gemengd; al had hij zijn bepaalde overtuigingen en sympathieën, de „public spirit”, waarvan hij ook in ander opzicht, als staats- en stadsburger, steeds zo ruimschoots blijkt heeft gegeven, won het bij hem altijd van het engere partijstandpunt.

Naar de vorm waren zijn artikelen steeds bondig, levendig, en dikwijls gekruid door humor van een bijzondere soort: niet zonder reden gold in de familie- en vriendenkring „een Polakje” als synoniem van een, dikwijls flietsend snel gevonden, zowel speelse als zinrijke woordspeling. In dit opzicht was er in Polak zeker iets, zelfs veel, van de „homo ludens”, wat trouwens ook in het dagelijks leven tot uiting kwam. De rubriek „Dezer Dagen” heeft hiervan, vooral in de eerste tijd, meer malen de weerklank bevat. Maar hij bedreef dit spel zelden of nooit om der wille van het spel alleen; er was een achtergrond van levensernst en levenswijsheid, van warm sociaal besef bovenal, die maakten, dat tal van malen zijn geschreven en gesproken woord, behalve tot verstand en geest, vooral ook tot het hart sprak.

Ook in zijn wetenschappelijk werk in engere zin kwam de sterk intuïtieve inslag van Polak's denken tot uiting, hetgeen hem tot een geheel aparte figuur temidden van de Nederlandse economen stempelde. Een abstract denker of systematicus was hij niet in de eerste plaats — ofschoon hij, getuige zijn reeds genoemde proefschrift, ook op dit gebied zijn sporen verdiend heeft — maar wat hij in bijzondere mate bezat, was de gave om een concreet vraagstuk in ruimer theoretisch verband te zien en in het geheel der economen problematiek een plaats te geven. Voor hem schéen in het bijzonder geschreven het bekende woord van Marshall, dat de economie niet is een vol-groei geheel van leerstellingen, maar een „set of tools”, die iedere nieuwe beoefenaar van het vak moet weten te hanteren en, zo nodig, te vervolmaken. In dit hanteren, en vooral in de dikwijls nog moeilijker taak om voor een concreet probleem het juiste stuk „gereedschap” te kiezen, toonde Polak zich bij herhaling een meester; met een telkens opnieuw verrassende trefzekerheid wist hij keer op keer aan een praktisch en actueel probleem één of meer theoretische facetten te ontdekken, die het in het ruimer verband van de wetenschap het juiste perspectief gaven en aldus de discussie op een hoger plan brachten. Ging het niet of niet alleen om een wetenschappelijke analyse, maar tevens om een maatschappelijk waarde-oordeel, dan muntte Polak wederom uit door zijn niet minder verrassend zuiver sociaal gevoel, enerzijds gevoed door

Prof. Dr NICO J. POLAK

warm-menselijk sentiment, maar anderzijds wars van elke valse en schijn-sociale sentimentaliteit. Juist deze combinatie van gaven van hoofd en hart maakten hem in brede kring tot een gewaardeerd raadsman, een voortreffelijk voorzitter van colleges waar belangentegenstellingen op een hoger niveau tot oplossing moesten worden gebracht, een arbiter in de beste zin van het woord. Aan dit alles paarde hij bovendien — merkwaardig genoeg — ook nog het scherpe instinct van de zakenman en de praktische intuïtie van de financier, zodat hij ook als beleggingsadviseur niet minder gezocht en gewaardeerd was.

Bij een wetenschappelijke instelling als de zijne was het vanzelfsprekend, dat hij de destijds jonge tak van wetenschap, die de kern van zijn leeropdracht uitmaakte en tot welke ontwikkeling hij zoveel heeft bijgedragen — de bedrijfshuishoudkunde, aanvankelijk „bedrijfsleer” genoemd — nooit heeft willen zien als een scherp afgebakend „vak”, maar steeds als een organisch onderdeel van het grotere geheel der economische wetenschap. Kenmerkend voor zijn standpunt in dit opzicht is, dat hij wel verschillende malen heeft gesproken en geschreven over de plaats en de taak der bedrijfshuishoudkunde, maar nooit over de door anderen dikwijls zo fel omstreden vraag van de afgrenzing van deze tak van wetenschap tegenover de „algemene” of sociale economie. Naar aanleg en karakter behoorde hij niet tot degenen, die grenzen trekken, maar die over grenzen heen zien, en deze, waar mogelijk, trachten te overbruggen. Zijn onderwijs was, bij alle verscheidenheid van concrete onderwerpen, synthetisch — ook daar waar het speciale gebieden als accountancy of belastingwetenschap betrof, die hij, mede uit hoofde van zijn vroegere praktische werkzaamheid, evenzeer beheerste als zijn centrale vak, de financieringsleer — en in dit synthetisch karakter lag mede de grote waarde ervan voor zijn leerlingen, die hij steeds heeft trachten op te leiden tot all-round economisten, niet tot specialisten in één of enkele onderdelen. Als examinator stelde hij, consequent in dezelfde lijn blijvend, vooral hoge eisen op het punt van inzicht en combinatievermogen, meer dan op dat van feiten- en boekenkennis; de besten onder zijn studenten voelden zich na een tentamen somtijds het meest „door elkaar geschud”. Als promotor legde hij vooral de nadruk op de probleemstelling, de juiste plaatsbepaling van het speciale onderwerp in het kader van het geheel, en de verbindingschakels met andere onderdelen; maar als deze fundamenten eenmaal — door de promovendus, niet door hemzelf — bevredigend gelegd waren, liet hij bij de uitwerking een grote mate van vrijheid en wist hij originaliteit ook bij zijn leerlingen te waarderen. Meer dan dat, hij eiste deze. Dit bleek onder meer toen — betrekkelijk in het begin van zijn schorsing gedurende de bezettingsjaren — in de kring van een aantal oudere studenten het plan opkwam om zijn collegedictaten te doen vermëinigvuldigen en aldus onder het bereik te brengen van hen, die voorlopig van zijn gesproken woord verstoken zouden moeten blijven. Zijn antwoord was afwijzend — wel voornamelijk op grond van het motief, dat hij van verstarde „lessen” in deze vorm weinig heil verwachtte — maar aan de initiatiefnemers gaf hij de wenk, om, indien zij zijn denkbeelden wilden helpen verspreiden, dit te doen in de vorm van eigen oorspronkelijke arbeid, waarin het door hem gedoeerde zijn neerslag zou vinden; een wens, die toen weliswaar niet aanstonds, maar, zoals wij reeds zagen, ruim vijf jaar later in andere en waardiger vorm volledig in vervulling zou gaan.

Met de studenten en de studentenwereld leefde Polak ook buiten de Hogeschool mee, evenals met het studentenverzet in de moeilijke bezettingsjaren. Zijn belangstelling en sympathie is, ook op oudere leeftijd, steeds naar de jeugd blijven uitgaan. De gelden, voor een huldeblijk bij zijn jubileum bijeengebracht, zijn op zijn verzoek gestort in een „N. J. Polak-fonds”, bestemd om aan financieel

minder draagkrachtige studenten, de deelneming aan het studentenleven, waaraan hij voor hun vorming veel waarde hechtte, op gelijke voet als hun meer bevoorrechte collega's mogelijk te maken.

Bescheiden en wars van uiterlijk eerbetoen als hij bij zijn leven was, is hij ook bij zijn heengaan gebleven; op zijn uitdrukkelijke, reeds enkele jaren geleden geformuleerde wens mocht aan zijn overlijden geen bekendheid worden gegeven voordat de crematie had plaats gevonden. Alleen de naaste familieleden en een kleine kring van vertrouwde vrienden deden hem uitgeleide; en het was goed zo. Wij blijven hem herdenken in eerbiedige genegenheid.

REDACTEUR EN OUD-REDACTIELEDEN VAN „ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN”.

LIJST VAN GESCHRIFTEN VAN PROF. DR. N. J. POLAK.

„E.-S.B.”-artikelen¹⁾.

7 Juni	1916	Effectenwaardering bij spaarbanken.
14 Juni	1916	Naschrift op: „De liquiditeit der spaarbank”.
27 Sept.	1916	De dekking der Belgische circulatiebanken.
8 Nov.	1916	Het wetsontwerp tot regeling van de inrichting der staatsbegroting en staatsrekening.
15 Nov.	1916	Een redactioneel naschrift bij een artikel over „Waardebepaling van voorraad en grondstoffen”.
29 Nov.	1916	De nieuwe staatslening.
6 Dec.	1916	Een bedenkelijke nieuwigheid.
7 Mrt.	1917	Rantspoening.
23 Mei	1917	De benzinedistributie.
18 Juli	1917	Opslag van goud in Nederland.
6 Aug.	1919	Bespreking: Mr Dr J. H. R. Sinninghe Damsté: De wet op de inkomstenbelasting.
1 Oct.	1919	Een vergeten object voor Heffing Ineens.
8 Oct.	1919	Een vergeten object voor Heffing Ineens.
29 Oct.	1919	De oorlogswinstbelasting tussen leven en dood.
5 Jan.	1921	Stukwerk.
3 Mei	1922	Bespreking: A. E. C. van Saarloos: Balanslezen.
24 Mei	1922	Bespreking: Mr Dr J. H. R. Sinninghe Damsté: De Wet op de Dividend- en Tantiëbelasting.
3 Oct.	1923	De salarissen der ambtenaren.
25 Dec.	1929	Het cadeaustelsel.
8 Oct.	1930	Bespreking: Prof. Mr Dr H. W. C. Bordewijk: De theorie der belastingen en het Nederlandsche belastingwezen.
5 Nov.	1930	Bonusaandelen en de fiscus.
19 Nov.	1930	Een maalgod.
23 Sept.	1931	Salariskorting — conjunctuurbelasting.
6 Jan.	1932	Katalyse.
13 Jan.	1932	„
3 Febr.	1932	Discussie over katalyse.
17 Febr.	1932	Naschrift bij: J. W. van Achterbergh: Nogmaals lonen in het bouwbedrijf.
19 Oct.	1932	Rijk... en geen geld.
21 Dec.	1932	Steun of streven naar autarkie?
1 Mrt.	1933	Omzetbelasting.
8 Mrt.	1933	Omzetbelasting als verteringsbelasting.
12 Apr.	1933	Versnelde bruggenbouw.
2 Aug.	1933	Omzetbelasting.
27 Sept.	1933	Couponbelasting.

¹⁾ In deze lijst zijn niet opgenomen de korte beschouwingen, aantekeningen e.d., welke in de loop der jaren ongesigneerd van de hand van Prof. Polak in „E.-S.B.” zijn verschenen.

- 11 Oct. 1933 Paradoxen.
 8 Nov. 1933 Alweer paradoxen.
 13 Dec. 1933 Verkeersfonds.
 21 Febr. 1934 Crisisinkomstenbelasting.
 21 Mrt. 1934 Noodcrediet voor de middenstand.
 13 Juni 1934 Co-, sub- of desordinerings?
 23 Jan. 1935 Bruggen enzovoort.
 30 Jan. 1935 Bruggelheffing.
 20 Febr. 1935 Intercommunale belastingverdeling.
 5 Juni 1935 Een muis of een bever?
 17 Juli 1935 Huren, hypotheek en overheidslasten.
 2 Oct. 1935 Over de brug.
 16 Oct. 1935 Een treurspel.
 4 Dec. 1935 Perspectieven.
 5 Febr. 1936 Rotterdam.
 12 Febr. 1936 Gewone uitgaaf of fondsboeking.
 26 Febr. 1936 Verlaging van de vaste lasten, gezien vanuit het economisch gezichtspunt (Ing. stuk).
 11 Mrt. 1936 Reisbelasting.
 18 Mrt. 1936 Van zijn luister beroofd.
 6 Mei 1936 Werkloos, werkwilbig Rotterdam.
 1 Juli 1936 Nationaal-historisch tourisme.
 30 Sept. 1936 Ree!
 21 Oct. 1936 Misverstanden.
 11 Nov. 1936 Andere tijden, andere wijzen.
 3 Febr. 1937 Ommekeer ook bij de lastenverschuiving?
 10 Mrt. 1937 Speciale of universele tentoonstellingen?
 30 Juni 1937 Vernieuwing.
 28 Juli 1937 Braintrust, ordening en liberale economie.
 27 Oct. 1937 Gemeentelijke belastingverdeling.
 9 Febr. 1938 De volslagen slager.
 18 Mei 1938 Werkloosheid, weerbaarheid, wederopleving.
 28 Sept. 1938 Zuid-Holland grotendeels buiten het luchtverkeer?
 5 Oct. 1938 Ontspanning?
 16 Febr. 1938 Naschrift bij: Mr M. J. Broekhuizen Jr: De volslagen slager.
 12 Oct. 1938 Naschrift bij: Mr H. E. Scheffer: Ontspanning?
 1 Febr. 1939 Rotterdam één.
 22 Febr. 1939 Middenstand en grootbedrijf in de detailhandel.
 5 Apr. 1939 De sterke hefboom.
 24 Mei 1939 De vijftigste penning²⁾.
 20 Sept. 1939 Eén doelstelling voor de economische politiek in schaarstetijd.
 27 Dec. 1939 Naschrift bij: A. A. van Sandick: De volgende Staatslening.
 17 Apr. 1940 Doe het nu!
 1 Mei 1940 Een jubileum en een afscheid.
 12 Sept. 1945 Frisse lucht.
 27 Sept. 1945 Prijzen en lonen.
 25 Oct. 1945 Nuchter blijven!
 8 Nov. 1945 Tegenwicht.
 20 Dec. 1945 De economische punten uit de beleidsnota.
 30 Jan. 1946 Verhoging van de omzetbelasting.
 18 Febr. 1946 Bedrijfschappen.
 20 Febr. 1946 Organisatie van het economisch leven na het herstel.
 27 Febr. 1946 Het voorontwerp op de bedrijfschappen.
 20 Mrt. 1946 Hoe Rusland zijn productie-apparaat opbouwde.
 15 Mei 1946 Naschrift: Dr S. Kleerekoper: De economische gevolgen der partiële uitroeiing der Joden in Nederland.
 29 Mei 1946 Scylla en Charybdis.
 19 Juni 1946 De kleine belegger.
 3 Juli 1946 Vermogensheffing.
 24 Juli 1946 Het Nationaal Welvaartsplan 1946.
 18 Sept. 1946 Risicoverdeling en risicoverspreiding bij grote bouwobjecten.
 16 Oct. 1946 Nieuwe economische politiek?
 13 Nov. 1946 Het tweede bedrijf van onze financiële sanering.
 20 Nov. 1946 Conversie van staatsschuld.
 4 Dec. 1946 Inkomens en arbeidsprestaties.
 8 Jan. 1947 Rotterdam heeft weer een schouwburg.
 15 Jan. 1947 Naschrift: G. C. Th. van Dorp: Inkomens en arbeidsprestaties.
 12 Mrt. 1947 Strijdpunten ten aanzien van de Vermogensheffing.
 2 Apr. 1947 Naschrift: Justus Meyer: Strijdpunten ten aanzien van de Vermogensheffing.
 21 Mei 1947 Splitsing of binding?
 11 Juni 1947 Kapitaalbronnen voor de Nederlandse industrie.
 5 Nov. 1947 Vrijheid en binding in elk der landen.
 7 Juli 1948 Afwikkeling van de geldzuivering.

Andere geschriften.

- „Afschrijvingen en de Schatkist (I)” in „Het Bedrijf” van 5 Augustus 1918.
 „Afschrijvingen en de Schatkist (II)” in „Het Bedrijf” van November 1918.
 „Afschrijvingen en de Schatkist (III)” in „Het Bedrijf” van Maart 1919.
 Naschrift op een ingezonden stuk van J. J. den Dulk: „Afschrijvingen en de Schatkist” in „Het Bedrijf” van April 1919.
 „Enige grondslagen voor de financiering der onderneming”, Proefschrift Rotterdam 1921; 8e druk, Haarlem 1946.
 „Het huidig stadium en de naaste taak der bedrijfsleer”. Rede, uitgesproken bij de aanvaarding van het hoogleraarsambt aan de Nederlandsche Handels-Hoogeschool te Rotterdam op 17 Januari 1922, Haarlem 1922.
 Bespreking van: Prof. Dr J. A. Veraart: „Beginselen der economische bedrijfsorganisatie” in „Het Vaderland” van 12 en 13 Mei 1922.
 „Is een algemene inrichtingsleer bestaanbaar?”. Inleiding voor de veertiende accountantsdag van het Nederlandsch Instituut van Accountants op 30 September 1922.
 Bespreking: Dr B. H. de Jongh: „Beschouwingen over enige effecten- en credietvormen in hun betekenis voor de financiering der onderneming” in „De Naamlooze Vennootschap” van 15 November 1922.
 „Emissiekoersen en claimrecht” in „De Naamlooze Vennootschap” van 15 Januari 1923.
 „Indrukken van het examen M.O. 'Boekhouden” in „Handelsstudie van October 1923.
 „Kapitaalreductie na geleden verliezen” in „De Naamlooze Vennootschap” van 15 November 1923.
 „Het middelbaar examen K XII” in „Maandblad voor Handelonderwijs en Handelswetenschappen” van December 1923.
 „Nog eens over kapitaalreductie” in „De Naamlooze Vennootschap” van 15 Januari 1924.
 „Het examen K XII” in „Maandblad voor Handelonderwijs en Handelswetenschappen” van Februari 1924.
 „Nederlandsche Maatschappij voor Scheepvaart, Handel en Nijverheid” in de „N.R.C.” van 10 April 1924.
 „De accountantsverklaring (I en II)” in „Maandblad voor Accountancy en Bedrijfshuishoudkunde” van April en Mei 1924.
 „Het noteringsvraagstuk aan de Amsterdamse effectenbeurs in de eerste helft der negentiende eeuw”. Overdruk uit het Economisch-Historisch Jaarboek, Tiende deel, 's-Gravenhage 1924.
 „De taak van de tussenhandel”. Rede, uitgesproken ter gelegenheid der elfde herdenking van de stichting der

²⁾ Voordracht voor de Notariele Vereeniging te Amsterdam op 19 Mei 1939 gehouden.

- Nederlandsche Handels-Hoogeschool op 7 November 1924, Rotterdam 1924. Herdrukt in „Bedrijfseconomische Studiën”, Haarlem 1932.
- „Onzuivere kostprijsberekening als duurtfactor” in „Maandblad voor Accountancy en Bedrijfshuishoudkunde” van Juli 1924. Herdrukt in „Bedrijfseconomische Studiën”, Haarlem 1932.
- Bespreking: M. v. Overeem: „Het financiewezen van de onderneming”. Eerste deel. In „Maandblad voor Accountancy en Bedrijfshuishoudkunde” van October 1924.
- Naschrift bij een ingezonden stuk van C. Huysman, „Naar aanleiding van een voorbericht” in „Maandblad voor Accountancy en Bedrijfshuishoudkunde” van December 1924.
- „Waarderings- en balansproblemen” in „De Economist” 1924. Herdrukt in „Bedrijfseconomische Studiën”, Haarlem 1932.
- Bespreking: J. Grooten: „Inleiding tot de studie der bedrijfshuishoudkunde” in „Maandblad voor Accountancy en Bedrijfshuishoudkunde” van Maart 1925.
- „Prof. J. G. de Jongh †” in „Maandblad voor Accountancy en Bedrijfshuishoudkunde” van Januari 1926.
- „Arbitrage” in „Handwörterbuch der Betriebswirtschaft”, C. E. Poeschel/Verlag, Stuttgart, 1926.
- „De toenemende en afnemende meeropbrengst in verband met de kostprijs”. Purmerend 1926. Referaat voor het Internationaal Accountantscongres, Amsterdam 1926. Herdrukt in „Bedrijfseconomische Studiën”, Haarlem 1932.
- „Grundzüge der Finanzierung mit Rücksicht auf die Kreditdauer”. Aus dem Holländischen übersetzt von Rosa Philips. Berlin 1926. Betriebs und finanzwirtschaftliche Forschungen, Serie II, Heft 25.
- „Bewertungs- und Bilanzprobleme” in „Zeitschrift für Betriebswirtschaft”, Heft 1, Jrg 3, 1926.
- „Abstract of concreet kapitaalbegrip” in „Maandblad voor Accountancy en Bedrijfshuishoudkunde”, van December 1926.
- „Economische voorwaarden voor de mechanisering van de administratieve arbeid” in „Administratieve Arbeid”, Maandblad voor Rationeele Werkmethoden, van Januari 1927.
- „Aandelen zonder nominaal bedrag” in „De Bedrijfs-economist”, 1927. Herdrukt in „Bedrijfseconomische Studiën”, Haarlem 1932.
- „Academische accountantsopleiding” in „Maandblad voor Accountancy en Bedrijfshuishoudkunde” van April en Juli 1927.
- „De litterair-economische H.B.S. en het voorbereidend hoger onderwijs”. in „De Gids”, 1926. Verwezen zij in dit verband ook naar het „Rapport der commissie van verweer tegen het Gids-artikel van Prof. Dr N. J. Polak”. Amersfoort 1927. Overdruk uit het „Weekblad voor Gymnasiaal en Middelbaar Onderwijs” van 27 Juli 1927.
- „De positie van de middenstand” in „De Nederlandsche Middenstand” van Augustus 1927.
- „Theorie of opportunisme? De algemene motivering van de belastingheffing van buitenlands wonende Nederlanders” in „De Naamlooze Vennootschap” van 15 Januari 1928.
- „Kapitaalvorming bij ouderdoms- en invaliditeitsverzekering”. Prae-advies uitgebracht op de vijfde Verzekeringsdag van 20 October/1928. Overdruk uit: „Het Verzekerings-Archief”.
- „Bedrijfswetenschappelijke voordrachten”. 9 voordrachten gehouden door o. a. Prof. Dr N. J. Polak, voor leden van het personeel van de N.V. Philips' gloeilampenfabrieken. Uitgave van „Philips' onderwijs en volksontwikkeling”, Eindhoven 1928.
- „Afschrijving” in „De Naamlooze Vennootschap”, jrg 31, no 6 van 1929 en „Maandblad voor het Boekhouden”, jrg 36, no 422. Herdrukt in „Bedrijfseconomische Studiën”, Haarlem 1932.
- „Financiering van industriële expansie”. Rede. „De Naamlooze Vennootschap”, jrg 8, no 2 van 1929.
- „Het bankgeheim en de fiscus” in „De Naamlooze Vennootschap” van 15 November 1929.
- „De algemene beginselen voor de heffing van belastingen”. Prae-adviezen, uitgebracht door A. van Gijn- en N. J. Polak. Geschriften van de Vereeniging voor Belastingwetenschap, no 8. Purmerend 1929.
- „Van waar en waarom de jaarbeurs?” in Jaarbeursnummer van Vrijdag 7 Maart 1930.
- „De ondergekapitaliseerde obligatie (Hoe moet zij worden gewaardeerd; mag de accountant de balans tekenen?)” in „Maandblad voor Accountancy en Bedrijfshuishoudkunde” van April en Juni 1930.
- „Die Abschreibung” in „Zeitschrift für Betriebswirtschaft”, jrg 7, no 8, 1930.
- „Bedrijf en wetenschap” in „De Industriële Gids”, jrg 13, no 11, 1930.
- „Kleinhandelsprijzen van enige verbruiksartikelen”. Bewerkt door N. J. Polak en H. A. Kaag. 's-Gravenhage 1931, 3 dln. Verslagen en mededelingen van de afdeling handel en nijverheid van het Departement van Arbeid, Handel en Nijverheid, jrg 1931, no 2, 4 en 6.
- „Atavismen in en om de Naamlooze Vennootschap”. Rede, gehouden op de tweede Handels-Hoogeschooldag op 9 Mei 1931 te Rotterdam. Amsterdam 1931. Overdruk uit „De Naamlooze Vennootschap” van 15 Juni 1931.
- „De huidige depressie en de gevolgen daarvan voor de middenstand”. Rede, uitgesproken tijdens het 28e Nationaal Middenstandcongres, gehouden op 1 en 2 Juli 1931 te Zandvoort.
- „De ontvangst van lange en korte prijsgolven bij de verbruikers” in „Maatschappij-Belangen” van Juli 1931.
- Bespreking: Drs W. Willems: „Positie van obligatiehouders der Holland-Amerikalijs in verband met de Volendam-transactie” in „De Naamlooze Vennootschap” van 15 October 1931.
- „Invoer van brood uit België”. Een onderzoek door Prof. Polak en Prof. Kaag in opdracht van de Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid. Bijvoegsel bij „Handelsberichten” van 29 October 1931, no. 1285.
- „Recht en vertrouwen” in „De Naamlooze Vennootschap” van 15 November 1931.
- „De personele belasting” in „De Naamlooze Vennootschap” van 15 Januari 1932.
- „Regeling van het accountantswezen” in „De Naamlooze Vennootschap” van 15 Februari 1932.
- „Uitzondering of eersteling” in „De Naamlooze Vennootschap” van 15 April 1932.
- „Verslag van de commissie (waarin Prof. Dr N. J. Polak) inzake wettelijke regeling van de afbetalingsovereenkomst”. 's-Gravenhage, Algemeene Landsdrukkerij 1932.
- „Afzetorganisaties in Noorwegen” in „Handelsberichten”, jrg 27, no 1393, 1933.
- Bespreking van: P. Liefstuck: „Moderne structuurveranderingen der industrie in de Vereenigde Staten van Amerika” in „De Economist”, 1933.
- „Tegenwicht” in „De Naamlooze Vennootschap” van 15 October 1933.
- „Het loononderzoek van het Centraal Bureau voor de Statistiek” in „De Economist”, afl. 11, jrg 1933.
- Bespreking van: J. F. A. Derks: „De waarde van aandelen en obligaties als object van belegging” in „De Economist”, 1934.
- „Waardevast geld en de Nederlandse gulden”. Redevoeringen, gehouden (o.a. door Prof. Dr N. J. Polak) op de oprichtingsvergadering der Nederlandsche Vereeniging voor Waardevast Geld, Arnhem 1934.
- „Vorm of wezen als richtsnoer bij de heffing van belas-

- tingen". Voordracht, gehouden op 28 April 1934, en stenografisch verslag van het debat. Purmerend 1934. Geschriften van de „Vereeniging voor Belastingwetenschap", no 28.
- „Van willekeur tot willekeur" in „De Naamlooze Vennootschap" van 15 Maart 1934.
- „Veren plukken van een kikker" in „De Naamlooze Vennootschap" van 15 December 1934.
- „Prof. Dr J. G. Ch Volmer †" in „De Naamlooze Vennootschap" van 15 Mei 1935.
- „Naar vrije interpretatie van belastingwetten" in „De Naamlooze Vennootschap" van 15 Juni 1935.
- „De inspecteurs en de belastingwetenschap". Overdruk uit het gedenkboek 1885—1935 der Vereeniging van Inspecteurs der directe belastingen, invoerrechten en accijnzen.
- „La circulation du capital dans l'entreprise et la distribution du crédit (long terme et court terme)". Trad. du hollandais et adopté par Henri Hornbostel et Pierre Snel. Paris 1935.
- „Aanpassen! Maar hoe?". Uitgave van de Nederlandsche Vereeniging voor Waardevast Geld. Haarlem 1935.
- „Devaluatie" door Prof. Dr N. J. Polak (pro) en H. A. van Nierop (contra). Pro en contra, nieuwe serie, no 8. Baarn 1936.
- „Bronnen (I t/m IV)" in „De Naamlooze Vennootschap" van 15 November 1935 en 15 Januari, 15 Februari en 15 Maart 1936.
- „Redelijke en onredelijke prijsverhoging" in „De Naamlooze Vennootschap" van 15 October 1936.
- „Financieringsmaatschappijen na de devaluatie" in „De Naamlooze Vennootschap" van November 1936.
- „Van den Bergh's conversie" in „De Naamlooze Vennootschap" van 15 Juni 1937.
- „Vereenvoudiging en voldoening" in „De Naamlooze Vennootschap" van 15 October 1937.
- „Distributievraagstukken". Rede, uitgesproken ter gelegenheid der 24e herdenking van de stichting der Nederlandsche Handels-Hoogeschool op 8 November 1937. Opgenomen in „De Economist", jrg 86, no 11, 1937.
- „Dotaties aan pensioenfondsen en de fiscus" in „De Naamlooze Vennootschap" van 15 Januari 1938.
- „Reorganisatie en rentestand" in „De Naamlooze Vennootschap" van 15 Februari 1938.
- „Te heftige richting?" in „De Naamlooze Vennootschap" van 15 April 1938.
- „Baisse-clausules" in „De Naamlooze Vennootschap" van 15 October 1938.
- „De balanswaarde van dochteraandelen" in „Maandblad voor Accountancy en Bedrijfshuishoudkunde" van October 1938.
- „Het economisch hoger onderwijs". Overdruk uit het Officieel Gedenkboek 1898/1938.
- „Claims als bestuurdersloon" in „De Naamlooze Vennootschap" van 15 April 1939.
- „Fiscale rechtspraak (I)" in „De Naamlooze Vennootschap" van 15 Juni 1939.
- „Prijsoepdriving, prijsverstarring, of prijspolitiek" in „De Naamlooze Vennootschap" van 15 September 1939.
- „Geheime reserveringen, geheime en stille reserves" in „Maandblad voor Accountancy en Bedrijfshuishoudkunde", jrg 16, no 10, 1939.
- „In schaarstetijd". Publicatie no 181 van het „Nederlandsch Instituut voor Efficiency". Efficiency-dag November 1939.
- „Een onaannemelijk wetsontwerp", naschrift bij een art. van Prof. Mr J. A. Veraart in „De Naamlooze Vennootschap" van 15 November 1939.
- „Fiscale rechtspraak (II)" in „De Naamlooze Vennootschap" van 15 December 1939.
- „Het wetsontwerp blijft onaannemelijk!", naschrift bij art. van Prof. Mr J. A. Veraart in „De Naamlooze Vennootschap" van 15 December 1939.
- „Winstbelasting van naamloze vennootschappen en daarmee in verband staande vraagstukken". Voordracht gehouden op de dertigste Accountantsdag van het N.I.V.A. te Rotterdam op 25 November 1939, in „De Naamlooze Vennootschap" van 15 Februari 1940.
- „Het winstbegrip van het ontwerp" in „De Naamlooze Vennootschap" van 15 Februari 1940.
- „Het ontwerp-winstbelasting na de Memorie van Antwoord" in „De Naamlooze Vennootschap" van 15 April 1940.
- „Goed koopmansgebruik in verband met de winstbelasting (I)" in „De Naamlooze Vennootschap" van 15 Mei 1940.
- „Goed koopmansgebruik in verband met de winstbelasting (II)" in „De Naamlooze Vennootschap" van 15 September 1940.
- „Goed koopmansgebruik in verband met de winstbelasting (III)" in „De Naamlooze Vennootschap" van 15 October 1940.
- „Goed koopmansgebruik in verband met de winstbelasting (IV)" in „De Naamlooze Vennootschap" van 15 November 1940.
- „Goed koopmansgebruik in verband met de winstbelasting (V)" in „De Naamlooze Vennootschap" van 15 December 1940.
- „Boeken over de Winstbelasting", bespreking van een 6-tal boeken in „De Naamlooze Vennootschap" van 15 September 1940.
- „Pensioenvoorziening en loonbelasting" in „De Naamlooze Vennootschap" van 15 Februari 1941.
- „De economische sector tijdens de bezetting" in „De Naamlooze Vennootschap" van November/December 1945.
- „Geblokkeerde zaken en de vermogensaanwasbelasting" in „De Naamlooze Vennootschap" van Maart 1946. Bespreking: A. B. A. van Ketel: „Schetsen uit de financiering der onderneming" in „De Economist" van Juni 1946.
- Bespreking: J. L. Mey Jr.: „Weerstandsvermogen en financiële reorganisatie van ondernemingen" in „De Economist" van Juni 1946.
- „De fiscus als aandeelhouder" in „De Naamlooze Vennootschap" van October 1946.
- „Retorsie bij directe belastingen" in „De Naamlooze Vennootschap" van November 1946.
- „Publiciteit" in „De Naamlooze Vennootschap" van April 1947.
- „Vooruitzicht en terugblik" in „De Naamlooze Vennootschap" van October 1947.
- Naschrift op ingezonden stuk over „Vooruitzicht en terugblik" in „De Naamlooze Vennootschap" van November 1947.
- „Handel". Overdruk uit het Officieel Gedenkboek 1898/1948.

„WALCHEREN VECHT DOOR".

Toen op 14 Mei 1940 Nederland capituleerde voor de Duitse overweldiger, klonk het fier door de radio: „Zeeland vecht door". Deze laatste glimp van nationale trots vóór de algehele ondergang moest Middelburg, de Zeeuwse hoofdstad, bekopen met een meedogenloos bombardement, dat in luttele uren vernietigde, wat in eeuwen aan schoons was opgebouwd.

Daarna nestelde de Duitse bezetter zich ook in de vruchtbare landen om de Scheldemonden, en Zeeland, speciaal Walcheren, werd afgesloten, afgegrensd en geïsoleerd van de rest van het Vaderland; het economisch leven werd lam gelegd. Walcheren werd vesting; zoals later bleek de sterkste schakel in de verdedigingsketen, die

Europa omspande. En Vlissingen, de wachtpost aan de Schelde, werd gedurende jaren doelwit van steeds heviger bombardementen. Tot ten langen leste de geallieerde stormloop tot bevrijding van het oude continent ook Walcheren bereikte en weer achterliet als een verbruikt werktuig, overspoeld door de vloed van de opdringende zee.

De stormloop ging door tot de vijand was vernietigd, maar Walcheren vocht door: eerst tegen het water, daarna om zijn bestaan.

Thans, na welhaast vier jaren bevrijding, willen wij de balans opmaken.

In het artikel „Walcheren na de oorlog”¹⁾ is reeds een uitvoerig overzicht gegeven van de economische betekenis van Walcheren vóór de oorlog en de pogingen tot herstel van de welvaart na de bevrijding: Geconstateerd werd, dat van de ca 15.000 ha geïndeerde landbouwgronden reeds 6.000 ha waren ingezaaid. Volgens de landbouw-inventarisatie, gehouden in Mei 1948, bleek de totale oppervlakte cultuurgrond op geheel Walcheren weer 16.641 ha te bedragen. Trekken we hier vanaf ca 2.200 ha voor niet geïndeerd geweest zijnde landbouwgronden, dan blijkt dus van het voormalige inundatiegebied ca. 14.440 ha weer in bedrijf te zijn. In de resterende 500 ha zijn begrepen de enorme kreken, die door getijdeströmen in het oude land zijn uitgeveten, de bij het sluiten van de dijken buitengedijkte gronden en de gronden, die dusdanig door zand zijn overspoeld, dat zij voor de landbouw waardeeloos zijn geworden. Voorts nog enkele gronden, die zo laag zijn gevelen, dat de ontziling en het structuurherstel nog niet volledig konden plaats vinden, en die diensgevolge nog niet weer konden worden ingezaaid. Ook zitten in deze restgroep de gronden, die i.v.m. de in uitvoering zijnde werken voor de herverkaveling van Walcheren niet konden worden gebruikt, of door de aanleg van nieuwe wegen en afwateringssloten voor goed aan de cultuur zullen moeten worden onttrokken. Te zijner tijd zal tegenover dit laatste kunnen worden gesteld de oppervlakte land, welke door het dichtmaken van de vele overtollige sloten en de afgesneden wegbachten aan de landbouw zullen worden teruggeven.

De volgende tabel geeft aan, hoe de verschillende cultuurgewassen in 1948 over het totale landbouwareaal zijn verdeeld.

wintertarwe	1.343 ha	
zomertarwe	151 „	
rogge	29 „	
wintergerst	10 „	
zomergerst	2.185 „	
haver	546 „	
maïs	3 „	
totaal granen	4.267 ha	
peulvruchten	484 „	
handelsgewassen	285 „	
land- en tuinbouwzaden	401 „	
vlas	194 „	
aardappelen	1.027 „	
suikerbieten	1.822 „	
voederbieten	656 „	
klavers	1.362 „	
kunstweide	4.377 „	
boomgaard	203 „	
blijvend grasland	859 „	(niet geïndeerd)
diversen	707 „	
Totaal	16.641 ha	

De voornaamste conclusies, welke uit deze tabel kunnen worden getrokken, zijn de volgende:

1°. Onder de granen neemt de gerst nog steeds een zeer belangrijke plaats in; hetgeen wil zeggen, dat de ontziling en het structuurherstel nog niet zo ver zijn gevorderd, dat de tarwe zijn oude ereplaats weer heeft kunnen innemen, ofschoon het begin van dit herstel zich wel aftekent.

2°. Het blijvende grasland, dat vóór de inundatie 45 pCt van het landbouwareaal uitmaakte, is in het geïndeerde gedeelte nog niet aanwezig. Daarvoor in de

plaats is gekomen 4.377 ha kunstweide, die vroeger op Walcheren slechts sporadisch voorkwam.

Met de 1.362 ha klavers en de 656 ha voederbieten dienen zij tot de instandhouding van de huidige veestapel. Deze nieuwe veestapel, die thans uit t.b.c.-vrij fokmateriaal wordt opgebouwd, vertoont het volgende beeld:

	1944	1948
melk- en kalkkoeien	4.700	3.583
mestvee	200	73
jongvee	4.400	2.740
Totaal	9.300	6.396

Relatief heeft het melkvee zich dus het beste hersteld, hetgeen direct aan de zuivelfabrieken op Walcheren ten goede komt.

Gezien de zeer geringe oppervlakte grasland, die uiteraard de belemmerende factor is voor een snelle uitbreiding, is de huidige rundveestapel niet onbevredigend te noemen.

Omtrent de opbrengst van de cultuurgewassen kan globaal gezegd worden, dat deze in het eerste cultuurjaar na de drooglegging, 1946, naar verhouding redelijk is geweest, zelfs de verwachting heeft overtroffen, doch in 1947, met de abnormaal droge zomer, bedroevend slecht is geweest. Voor dit jaar laat zich het resultaat weer beter aanzien. De opbrengsten zijn echter nog veraf van die, welke vroeger als normaal golden.

Herverkaveling.

Dwars door dit proces van regeneratie heen speelt zich een ander proces af, dat ook herstel maar bovenal vernieuwing van het agrarische leven beoogt: de herverkaveling met de daarmee gepaard gaande sanering van de te kleine boerenbedrijven. Deze herverkaveling zal nieuwe wegen en watergangen, grotere percelen en een betere indeling van de landbouwgronden brengen. Dit alles zal tenslotte tot een aanzienlijke versterking van de Walcherse landbouw voeren. Maar vele boeren weten thans nog niet, op welke gronden, op welke hofstee zij eindelijk terecht zullen komen. Vele boeren, die in het voorjaar met ijver en liefde hun land hebben bewerkt en bezaaid, zagen in de loop van het seizoen een deel van de te verwachten oogst weer verloren gaan, omdat een deel van de grond werd opgeëist voor de herverkavelingswerkzaamheden. Dit is onvermijdelijk, wil men in een vlot tempo de werkzaamheden kunnen volbrengen. Jaren en jaren zal dit tempo nog moeten worden volgehouden, voordat de eindstreep in het zicht komt. En al deze jaren zal de Walcherse boer met deze moeilijkheden blijven kampen.

De sanering van het landbouwbedrijf; hetgeen ook in de herverkavelingswet Walcheren is opgenomen, beoogt, zoals bekend, de te kleine bedrijven te vergroten; 3.000 ha zijn hiertoe in de Noord-Oost Polder voor Walcherse boeren, die naar dit nieuwe land willen emigreren, gereserveerd. De animo voor deze vrijwillige emigratie is er, maar de stagnatie in de boerderijenbouw in de N.-O.P. is oorzaak, dat de Walcherse boeren daar nog niet ontvangen kunnen worden. Eerst einde 1949 zullen de eerste naar de N.-O.P. kunnen vertrekken. De op Walcheren vrijkomende grond zal dan gebruikt kunnen worden om de liliputbedrijven tot een rendabele omvang (10 ha) te vergroten.

Op Walcheren zijn in totaal 374 noodboerderijen en noodstallen gebouwd; 24 boerderijen zijn definitief herbouwd. Eerst als de herverkaveling in het beslissende stadium komt van de toedeling der nieuwe kavels aan de boeren, zal de herbouw van de boerderijen op grote schaal ter hand kunnen worden genomen. Tot zo lang blijft het dus behelpen.

De volledige herbeplanting moet voor een groot deel wachten op het gereedkomen van het nieuwe wegnnet. Ieder doet wat hij kan en zeer veel is al tot stand gebracht. Maar de schaduwplekken op het van zijn plantentooi beroofde eiland groeien slechts langzaam.

¹⁾ Zie „E.-S.B.” van 15 Mei 1946.

Industrie.

De industrie, die uiteraard in dit oorlogsgebied een geduchte knauw heeft gekregen, werkt hard om de moeilijkheden te boven te komen. In het algemeen is de omvang van de vooroorlogse outillage overal wel hersteld, doch verschillende belemmerende factoren beletten nog het volledig herstel van de oude productiecapaciteit. Voor de grote bedrijven, waarvan de belangrijkste de Koninklijke Maatschappij de Schelde is, speelt het tekort aan arbeidskrachten en dan vooral aan geschoolde arbeidskrachten een zeer belangrijke rol. Bouwen, bouwen en nog eens bouwen, blijft ook voor de industrie op Walcheren het wachtwoord. Eerst als er huizen zijn, zullen de arbeiders terugkomen.

Op 1 Juli 1948 was de stand van het herstel en herbouw van woningen op Walcheren als volgt:

hersteld	14.083	woningen
herbouwd	66	"
nieuw gebouwd	324	"
Totaal	14.473	woningen

Daarnaast zijn nog in aanbouw:

herbouwgevallen	126	woningen
nieuwbouw	1.104	"
Totaal	1.230	woningen

Uit deze getallen blijkt wel overduidelijk, hoe de oorlog zijn wonden in dit eiland van 60.000 inwoners had geslagen. Maar ondanks de loffelijke bouwactiviteit, die uit dezelfde getallen spreekt, bestaat de kern van Middelburg nog voor het grootste deel uit gaten en is Vlissingen, waar de bevolking snel toeneemt, nog weinig meer dan een haveloze nederzetting opgesmukt met noodgebouwen van allerlei aard. Alleen de „Schelde" heeft voor haar arbeiders reeds een behoefte aan 1.000 nieuwe woningen. En dit tekort aan woningen en dus aan arbeiders is oorzaak, dat vele mooie opdrachten door de werf niet kunnen worden aanvaard. Kan er wel een opdracht worden aangenomen, dan bestaat nog altijd de moeilijkheid om het afgebouwde schip door de vernielde zeesluizen te krijgen, wat meestal slechts met grote risico's mogelijk is. De werken tot herstel van deze sluisen zijn begonnen. Totdat dit herstel voltooid zal zijn, wat nog enkele jaren kan duren, blijft het dus ook hier nog modderen en behelpen.

Is dit behelpen wellicht mede oorzaak geweest, dat „de Vlismar", de fabriek voor asphaltproducten, zijn gehavend bedrijf niet meer heeft herbouwd, doch de resten naar de emplacementen van de N.V. te Rotterdam heeft overgebracht? Zeker is in ieder geval, dat de gedurende de oorlogsjaren in omvang tegenomen tankschepen grote moeilijkheden hadden om de binnenhaven, waaraan het fabrieksterrein van de Vlismar was gelegen, binnen te komen. Of zou hier tevens een rol hebben gespeeld de nog tot de slechtste van ons land behorende spoorwegverbinding of de nog steeds achterwege blijvende heropening van de Zeeuwse luchtlijn?

Hoe het ook zij, Vlissingen en Walcheren hebben met de verdwijning van de Vlismar in het economische leven weer opnieuw een verlies geleden; een verlies, dat evengoed op rekening van de oorlog moet worden gesteld als de rechtstreeks door bommen en granaten of de inundatie aangerichte materiële schade.

Maar er komt een mooi stuk industrieterrein beschikbaar en Vlissingen zal niet rusten vóór daar opnieuw de fabrieksmuur uit de schoorsteen waait. Trouwens, Vlissingen en Middelburg laten het niet bij dergelijke toevaligheden. In beide gemeenten wordt hard gewerkt aan het beschikbaar stellen van uitgebreide, goed geoutilleerde industrieterreinen. En zo zal ook Walcheren in de toekomst zijn deel moeten krijgen aan het landelijke industrialisatieplan.

Een goed ding is, dat in September 1947 de nieuw

opgerichte Middelbaar Technische School in Vlissingen haar deuren heeft geopend. Binnen enige jaren zal Zeeland zelf zijn technisch opgeleide ondernemers en bedrijfsleiders kunnen afleveren.

Het Economisch Technologisch Instituut voor Zeeland is zijn onderzoekingen begonnen en staat ter beschikking om het bedrijfsleven met raad en daad terzijde te staan.

Zo strijden ook de industrie, handel en nijverheid op Walcheren hun na-oorlogse strijd, die zwaarder is dan elders in ons land. Het doorzettingsvermogen van de Zeeuwen zal hen deze strijd wel doen winnen, maar veel energie zou voor nuttiger doeleinden kunnen worden aangewend, indien de strijd niet gevoerd behoeft te worden om die zaken, waarvan het verkrijgen niet als een gunst, maar als een recht wordt gevoeld.

Het vreemdelingenverkeer.

Misschien behoort het vreemdelingenverkeer op Walcheren wel tot de economische sector, die, alle moeilijkheden ten spijt, nog de beste resultaten oplevert. Het spreekt welhaast vanzelf, dat de logiescapaciteit aanzienlijk kleiner is dan voor de oorlog. Het volgende staatje geeft hiervan een duidelijk beeld.

Aantal bedden in logiesbedrijven¹⁾ op Walcheren vóór en na de Tweede Wereldoorlog

A. Kustgebied.		ca 1938	1948
hotels		797	416
pensions		1.300	549
verhuurbare zomerwoningen en landhuizen		1.156	770
kamerverhuurderijen (gem. 6 bedden)		990	984
B. Middelburg.			
hotels		305	158
Totaal		ca 4.548	2.877

¹⁾ voor zover van belang voor de recreatie.

De logiescapaciteit verminderde dus tussen 1938 en 1948 met 37 pCt. Maar ondanks deze sterk gereduceerde logiescapaciteit verheugt Walcheren zich dit jaar weer in een zeer druk vreemdelingenbezoek, aanzienlijk drukker dan in 1947. En dat jaar gaf, zoals hieronder blijken mag, weer zeer bevredigende cijfers te zien.

Gemeenten	geschat dagbezoek		aantal overnachtingen		
	N	B	N	B	N + B
Vlissingen	50.000	24.200	2.958	587	3.545
Koudekerke	15.000	?	510	31	541
Zoutelande	40.000	?	637	—	637
Domburg	50.000	?	1.629	302	1.931
Oostkapelle	6.050	?	476	16	492
Vrouwenpolder	2.500	—	474	—	474
Veere	14.000	2.000	453	135	288
Middelburg	?	?	3.776	296	4.072
Walcheren	—	—	10.313	1.367	11.680

N = Nederlanders
B = Buitenlanders

Deze cijfers zijn verzameld in de periode van 15 Juni—15 September 1947, dus in het volle seizoen.

Overigens gaat het pad, vooral van de grote hotelbedrijven, niet over rozen. In Middelburg zijn in 1940 door het Duitse bombardement alle grote hotels op één na vernield. Thans in 1948 is er nog geen weer opgebouwd en wat erger is, men denkt er niet aan om te gaan herbouwen.

Evenals bij de particuliere herbouw krijgt men ook hier sterk de indruk, dat het regeringsbeleid t.a.v. de wederopbouw eerder afstotend dan opwekkend werkt op de lust tot herbouw. De steeds groter wordende discrepantie tussen de werkelijke bouwkosten en de door de Overheid gefinancierde bouwkosten maakt vrijwel elke herbouw onmogelijk. Daarbij wordt de strijd om lagere prijzen tussen de Overheid en de aannemers in feite op de hoofden van de gedupeerden uitgevochten. Daarom zal men zich op Walcheren er wel bij neer moeten leggen, dat enkele oude herenhuizen wat worden opgelapt en ver-

bouwd en de bezoekers als hotel zullen worden voorgezet. Maar dan zullen de open gaten in het stadsbeeld niet worden gedicht. En daar zal men zich nimmer bij neer kunnen leggen.

Zo woedt in alle sectoren van het economische leven op Walcheren nog de strijd. De vijand is verslagen en Nederland werkt aan zijn vrede-economie, maar „Walcheren vecht door”.

IR. M. DE VINK.

DE POSITIE VAN DE WOLINDUSTRIE IN NEDERLAND.

Wanneer gesproken wordt over de wolindustrie, wordt daarmee, onder invloed van de thans bestaande bedrijfsorganisatie en als gevolg van de indeling bij het Rijksbureau voor Textiel, in het algemeen verstaan:

de wollenstoffenindustrie;
de industrie voor wollen en halfwollen dekens;
de kamgarenindustrie;
de trijvindustrie;
de tapijndustrie;
de kunstwolindustrie;
en de industrie voor veredeling van wol en wollen producten.

De tricotage-industrie wordt, ook al verwerkt deze een niet onbelangrijke hoeveelheid wollen garens tot wollen tricotproducten, maar zelden tot de wolindustrie gerekend, hetgeen zijn oorzaak vindt in het feit, dat deze industrie in een afzonderlijke vakgroep is ondergebracht en in afwijking van de overige branches van de wolindustrie in de laatste 7 jaar onder het Kantoor Arnhem (katoen) van het Rijksbureau voor Textiel, in plaats van onder het Kantoor Tilburg (wol) van dat Bureau ressorteerde.

De verwerkings- en productiecijfers, van de tricot-sector paraïseren dan ook niet in de overzichten, welke over de laatste jaren over de wolindustrie beschikbaar zijn. In verband daarmee is deze sector in onderstaande uiteenzetting dan ook buiten beschouwing gelaten.

Voor haar grondstoffenvoorziening is de wolindustrie overwegend op het buitenland aangewezen, zoals uit onderstaande opstelling duidelijk blijkt:

	Verwerkte hoeveelheid in periode 1/7 '38-1/7 '39	Importsaldo gem. in 1938/1939 per jaar
Ruwe en gewassen wol op basis		
gewassen	12.300 ton	11.400 ton
Kunstwol en effiloeches	2.500 „	1.000 „
Overig spinmateriaal	1.200 „	1.100 „
Totaal spinmateriaal	16.000 ton	13.500 ton
Wollen en halfwollen garens	18.200 „	6.700 „

Het verschil tussen het verwerkingscijfer en het importsaldo is gedekt door Nederlandse productie resp. door intering van voorraden.

Met bovenstaande cijfers voor ogen is het duidelijk, dat de positie van de wolindustrie gedurende de bezettingstijd, toen men van het buitenland was afgesneden, uitermate moeilijk was, temeer toen van de op 10 Mei 1940 aanwezige voorraad grondstoffen meer dan 50 pCt aan Duitsland moest worden geleverd. Het restant is zo goed mogelijk uitgesmeerd, doch het is evident, dat van jaar tot jaar de werkgelegenheid geringer werd en daarnaast toch nog in sterk toenemende mate op vervangingsgrondstoffen moest worden overgeschakeld en dat aan het einde der 4-jarige bezettingperiode de goede grondstoffen geheel opgewerkt waren en de voorraden vervangingsmateriaal zelfs ook al schaars waren. Bij de bevrijding beschikte men dan ook hoegenaamd over geen startvoorraad.

De aankoop door de Nederlandse Regering te Londen van ca 10.000 ton wol op gewassen basis, waarvan de

eerste zending reeds op 13 Juni 1945 binnenkwam en waarvan de rest in een vrij vlot tempo volgde, die bovendien een behoorlijk assortiment bevatte van voor de Nederlandse industrie geschikte kwaliteiten, is dan ook van enorme betekenis geweest voor de wederopbouw van deze industrie en mag als de voornaamste oorzaak worden gezien van het feit, dat de wolindustrie belangrijk vroeger dan de andere branches van de textielindustrie op een vrij hoge bezettingsgraad is gekomen. Doordat van eind 1946 af tot eind 1947 behoorlijke deviezenbedragen voor verdere wolaankopen disponibel werden gesteld, kon de bedrijfsbezetting in de spinnerijen geleidelijk worden opgevoerd tot een niveau, dat zeer ver uitging boven het niveau van 1938/39, zoals uit onderstaande opstellingen blijkt:

Importen van wol op gewassen basis:		
1938/1939 gemiddeld	11.400 ton	
1946	12.171 „	
1947	21.977 „	
1e halfjaar 1948 op jaarbasis	14.651 „	
Verwerking van wol op gewassen basis:		
1/7 '38-1/7 '39	12.300 ton. Totaal spinmateriaal	16.000 ton
1946	14.289 „	19.336 „
1947	20.181 „	24.713 „
1e halfjaar 1948 op jaarbasis	20.020 „	23.327 „

Doordat in de jaren 1938/1939 ca 25 à 30 pCt van de spinnerij-apparatuur stilstond — men kon toen goedkope garens kopen in België, Frankrijk, Polen enz. dan ze zelf produceren —, de spinnerijcapaciteit sinds de bevrijding met ca 50.000 spinnen of ca 20 pCt werd uitgebreid en in verband met de „sellers-market” het productieproces veel eenvoudiger kon zijn dan voor de oorlog, kon een zo hoog verwerkingsniveau bereikt worden.

De invoer van wollen garens uit het buitenland heeft niet in hetzelfde tempo als dat van de wol kunnen plaats vinden. De landen, welke als de voornaamste leveranciers van wollen garens moesten worden beschouwd, t.w. België, Frankrijk en Engeland, moesten in de eerste jaren na de oorlog hun productie zelf nog opbouwen en hadden bovendien ook grote achterstanden in de binnenlandse voorziening in te halen.

Het gevolg was, dat door de genoemde landen eerst in 1946 kon worden begonnen met de levering van zeer kleine hoeveelheden wollen garens, welke slechts geleidelijk aan konden worden opgevoerd. Engeland bleef daarbij wel het verste achter. Toen vooral België en Frankrijk en in mindere mate ook Engeland in staat waren aan een normale Nederlandse vraag naar wollen garens te voldoen, doordat de productie zodanig gestegen was, dat de binnenlandse vraag kon worden gedekt en daarnaast nog een belangrijk exportoverschot aanwezig was, maakte de deviezenschaarste in Nederland het onmogelijk boven het toen bereikte invoerniveau van ca 45 pCt van het basisjaar uit te gaan.

Door de sterk gestegen garenproductie in Nederland, aangevuld met de beperkte garenimporten, kon evenwel in 1947 een garenverwerkingscijfer worden bereikt van 108 pCt van het verbruik in de periode 1/7 '38-1/7 '39. Bij de beoordeling van dit cijfer moet men er evenwel rekening mee houden, dat de 24.336 ton garens, welke in 1947 werden verwerkt, geen 108 pCt van de werkgelegenheid opleverden, welke de 22.600 ton verwerkte garens van het basisjaar mogelijk maakten. De werkgelegenheid, welke een kg garens oplevert, is immers afhankelijk van de fijnte, dus de looplengte van het garen, en waar het aandeel der geïmporteerde fijnere kamgarens in het basisjaarverbruik groter was dan het aandeel der kamgarens in het verbruik in 1947, en bovendien naar alle waarschijnlijkheid in 1947 het nummer der geproduceerde strijkgarens lager gelegen heeft dan in 1938/1939, moet worden aangenomen, dat de productie in de wolindustrie in 1947 gemiddeld ca 100 pCt heeft bedragen. Voor alle branches ligt het indexcijfer echter niet gelijk, zulks als gevolg van de meerdere of mindere afhankelijkheid van

bepaalde branches van importgarens of complementaire garens, als jute, katoen enz. Het onderstaande overzicht geeft daarvan een duidelijk beeld:

	Verbruik aan garens 1/7 '38— 1/7 '39	Verbruik aan garens in 1947	In pCt van het basisjaar
Wollenstoffenindustrie ..	13.300 ton	14.039 ton	106
Industrie van wollen en halfwollen dekens	2.800 „	4.941 „	178
Tapijtindustrie	5.200 „	3.126 „	60
Meubelbekledingstoffen- industrie	400 „	646 „	146
Overige industrie	900 „	1.588 „	176
Totaal	22.600 ton	24.340 ton	108

Men zou geneigd zijn uit bovenstaande gegevens de conclusie te trekken, dat de voorziening van de Nederlandse bevolking met wollen textielgoederen op een zeer gunstig niveau moet liggen. Ofschoon niet ontkennd kan worden, dat de voorziening met wollen textielgoederen sinds geruime tijd belangrijk beter is dan die der andere textielproducten, mag het voorzieningsniveau der Nederlandse bevolking met wollen textielproducten voor 1947-70 toch niet hoger gesteld worden dan 86 pCt, zoals uit onderstaande berekening volgt:

	Wollen- stoffen	Wollen dekens	Overige wollen textielprod.
Garenverbruik in periode 1/7 '38—1/7 '39	13.300 ton	2.800 ton	6.500 ton
Importsaldo 1938/39 ge- middeld per jaar	1.825 „	—	1.428 „
Exportsaldo 1938/39 ge- middeld per jaar	—	255 „	—
Binnenlandse consumptie ..	15.125 ton	2.545 ton	7.928 ton
Gem. per inwoner bij een aantal inwoners van 8.800.000	1,72 kg	0,288 kg	0,904 kg
Garenverbruik in 1946 ..	9.981 ton	3.818 ton	2.836 ton
Importsaldo in 1946	1.030 „	975 „	2 „
Binnenlandse consumptie ..	11.011 ton	4.793 ton	2.838 ton
Gem. per inwoner bij een aantal inwoners van 9.600.000	1,15 kg	0,499 kg	0,296 kg
Garenverbruik in 1947 ..	14.039 ton	4.941 ton	5.360 ton
Importsaldo in 1947	—	—	214 „
Exportsaldo in 1947	59 „	393 „	—
Binnenlandse consumptie ..	13.980 ton	4.548 ton	5.574 ton
Gem. per inwoner bij een aantal inwoners van 9.700.000	1,44 kg	0,469 kg	0,575 kg

Teneinde een compleet beeld te krijgen, moet hierbij ook nog in aanmerking worden genomen het importsaldo in de genoemde jaren van geconfectioneerde kleding uit wollen en halfwollen stoffen, dat bedroeg resp.

gem. per jaar in 1938/39:	160 ton	is per inwoner	0,018 kg
in 1946:	1.487 ton ¹⁾	is per inwoner	0,155 kg
in 1947:	348 ton	is per inwoner	0,036 kg

¹⁾ De importen in 1946 zijn zeer sterk beïnvloed door binnenkomst van regeringsgoederen en A.R.R.-goederen.

Vergelijking van het verbruik van wollen en halfwollen textielgoederen der Nederlandse bevolking in de jaren 1938/39, 1946 en 1947.

	1938/ 1939	1946	In pCt van 38/39	1947	In pCt van 38/39
wollen en halfwollen stoffen	1,72 kg	1,45 kg	67	1,44 kg	84
wollen en halfwollen dekens	0,288 kg	0,499 kg	173	0,469 kg	163
overige wollen textiel- producten	0,904 kg	0,296 kg	33	0,575 kg	64
Verbruik uit import- saldo van geconfectioneerde wollen textielgoederen ..	0,018 kg	0,155 kg	861	0,036 kg	200
Totaal	2,93 kg	2,10 kg	72	2,52 kg	86

Vooruitzichten.

Het bovenstaande geeft een inzicht in de ontwikkeling van de positie van de wolindustrie, van de bevrijding af

tot en met 1947. Hoe zijn thans de verdere vooruitzichten en in welke mate zal de Marshall-hulp en de ontwikkeling der Benelux-gedachte daarop van invloed zijn?

Onder invloed van de zeer precaire deviezensituatie, welke zich eind 1947/begin 1948 manifesteerde, zag de Nederlandse Regering zich genooddacht drastisch te beperken op het importprogramma, dat op grond van de tot dan bereikte resultaten was opgesteld. Deze beperking, vastgelegd in het zgn. 1,3 miljard écartprogramma, resulteerde voor de wolindustrie in onderstaande cijfers:

	Realisatie 1947	Oorspronke- lijke plan- ning	1,3 miljard écart- programma
Grondstoffenverwerking ..	24.713 ton	27.000 ton	26.000 ton
daarvan wol	20.181 „	20.000 „	17.850 „
	82 pCt	74 pCt	68+ pCt
Import van wol	21.977 ton	20.800 ton	10.630 ton

De garenimporten bleven, zoals hierboven reeds werd vermeld, ondanks een belangrijk groter aanbod van buitenlandse zijde, gehandhaafd op het niveau van 1947.

Om deze wel zeer drastische beperking op te vangen, was het noodzakelijk om of de productie in bepaalde sectoren, welke van minder betekenis waren voor de Nederlandse voorziening, zoals de dekensector, de tapijtsector, de meubelbekledingstoffensector, te reduceren of de productie te handhaven, doch de kwaliteit te verminderen en sterk in te teren op de werkvoorraden. Aangezien men het eerste niet aandurfde met het oog op de sociale gevolgen en de repercussies, die daarop voor de betreffende branches zouden kunnen volgen bij een eventueel op afzienbare termijn in werking treden van de Economische Unie met België, heeft men voor de tweede oplossing geopteerd, ondanks de onaangename gevolgen, welke daaruit voort moesten vloeien. Eerst na verloop van enige maanden bleek, hoe ernstig deze gevolgen in feite wel waren. Van alle zijden kwamen klachten over de kwaliteit van de vervaardigde producten, terwijl de industrie door de sterke afbraak van de werkvoorraden, welke begin 1948 ongeveer op het vooroorlogse niveau lagen, zeer veel moeilijkheden ondervond en zelfs genooddacht was bepaalde artikelen, waaronder veelal exportartikelen, uit de productie te nemen wegens gebrek aan het noodzakelijke grondstoffenassortiment.

Ofschoon van officiële zijde de moeilijkheden ten volle erkend werden, maakte de deviezennoed het oorspronkelijk niet mogelijk de nodige correcties aan te brengen. Eerst toen zekerheid bestond omtrent het doorgaan van de Marshall-hulp, konden principieel toezeggingen worden verkregen. Al is momenteel nog geen definitieve beslissing genomen, mag toch wel aangenomen worden, dat zodanige maatregelen worden genomen, dat de thans bereikte productie gehandhaafd zal kunnen worden, naar een redelijke kwaliteit zal kunnen worden teruggekeerd en de industrie een carry-over ter beschikking zal krijgen, welke een ongestoord productieproces mogelijk maakt.

Deze verbetering zal evenwel alleen een kwalitatieve positieverbetering van de wolindustrie betekenen en geen verhoging van het productieniveau. Waar mag worden aangenomen, dat de wolspinnerijen wel ongeveer op een maximum bereikbare productie zijn aangeland, zal elke verdere stijging slechts tot stand kunnen worden gebracht door een vergroting van de import van garens. De weverij-apparatuur, waarvan ook voor de oorlog een vrij groot percentage stilstond, laat het toe bij een grotere garenimport de productie nog op te voeren.

Wil men tot een Economische Unie met België komen, waarvan thans toch sprake is, dan zal toch eerst, zonder dat het thans bereikte exportniveau, dat in 1947 2.597 ton beliep tegenover 1.750 ton gemiddeld in de jaren 1938 en 1939 en dat in 1948 nog wel hoger zal liggen, wordt aangetast, tot een belangrijk hogere voorziening van de Nederlandse bevolking moeten worden gekomen; een voorziening, waarbij gelijkschakeling met België, dus opheffing van de distributie, mogelijk is. Wanneer men

daartoe niet zou kunnen komen, zou de Nederlandse industrie op een te ongunstig niveau starten voor de concurrentiestrijd met haar Belgische collega's, voor welke strijd zij onder gelijke condities niet bevreesd is.

Er zal dus op een of andere manier een modus moeten worden gevonden om de middelen beschikbaar te stellen voor de aankoop in het buitenland, met name in Frankrijk, België en Engeland, van wollen garens en complementaire garens, zoals katoenen- en jutegarens, welke nodig zijn om, met handhaving van de tot dusverre bereikte export, een zodanig voorzieningsniveau in Nederland te bereiken, dat tot opheffing van de distributie zal kunnen worden overgegaan. Op grond van een raming van het voorzieningsniveau, waarbij opheffing mogelijk zou zijn, waarbij uiteraard het koopkrachtelement in aanmerking moest worden genomen, kan aangenomen worden, dat voor de wolindustrie daarvoor nog een extra import van ca 3.200 ton wollen garens, ca 1.500 ton jutegarens en ca 500 ton katoenen garens nodig is.

Gezien de praktische onafwendbaarheid van de geschetste ontwikkeling, verwacht men stellig, dat de Regering de oplossing voor dit probleem zal vinden.

Tilburg.

J. VAN GERWEN.

DE DEELMARKTEN VAN DE BELGISCHE GELD- EN KAPITAALMARKT (I).

De voornaamste instellingen van de Belgische geld- en kapitaalmarkt werden in een vorig artikel afzonderlijk besproken¹⁾. Hieronder zal geantwoord worden, op de vragen: welke is de activiteit van de besproken organismen op de verschillende financiële deelmarkten? Hoe zijn die deelmarkten georganiseerd en welke politiek voert de Overheid inzake geld- en credietwezen?

Het zal de aandachtige lezer niet ontgaan zijn, dat een vroeger vermelde organisatie of reorganisatie van een of andere financiële deelmarkt of de oprichting van een nieuwe financiële instelling van overheidswege zich telkens situeerde tussen de jaren 1850—1865, 1930—1940 en 1944—1948.

De eerste periode volgde onmiddellijk op de crisis van 1848, die duidelijk de organisatiefouten van de toenmalige geld- en kapitaalmarkt aan het licht had gebracht, o.a. manke reglementering van de uitgifte van bankbiljetten, onmogelijkheid voor de banken hun wisselportefeuille te herdisconteren, gemis aan een centrale instelling voor het kleine spaarwezen. Om hieraan te verhelpen werden van overheidswege de Nationale Bank en de Algemeene Spaar- en Lijfrentekas opgericht.

De tweede periode viel samen of volgde onmiddellijk op de grote depressie, die opnieuw belangrijke structuur- en organisatiefouten van beide financiële markten bloot legde, o.a. in verband met de bankstructuur en de organisatie van het bankwezen en private spaarwezen. Onder de belangrijke wettelijke beschikkingen, die dan werden getroffen, dienen vermeld: de controle en reglementering van het private spaarwezen en de kapitalisatievennootschappen (K.B. nrs. 42 en 43 van 15 Dec. 1934); de scheiding van de gemengde banken (K.B. nr. 2 van 22 Aug. 1934)²⁾ en de uitvaardiging van het bankstatuut en de wettelijke controle op de banken (K.B. nr. 185 van 9 Juli 1935); herziening van het statuut van de fondsenbeurzen en van de wisselagent; reglementering van de hypotheecaire leningen en organisatie van de controle op de ondernemingen voor hypothecair crediet (K.B. nr. 225 van 7 Jan. 1936); organisatie van de controle op de levensverzekeringsmaatschappijen (wet van 25 Juni 1930, gewijzigd door K.B. nr. 270 van 30 Maart 1936); reorganisatie van de N.M.K.N. in 1937; oprichting van: H.W.I. (1935), Centraal Bureau voor Hypothecair Crediet (1936),

Nationale Maatschappij voor de Kleine Landeigendom (1935), Centraal Bureau voor de Kleine Spaarders (1934), Nationaal Instituut voor Landbouwcrediet (1937).

In de derde periode dienen vermeld: het statuut van het giraalgeld (reglement van de Bankcommissie van, 5 Febr. 1946), de reorganisatie van de credietinstellingen voor de Middenstand (1946) en de statutenwijzigingen van de Nationale Bank en de N.M.K.N. (1948).

De markt voor goud en deviezen.

Wat de verschillende financiële deelmarkten betreft, hebben we vooreerst de officiële markt voor goud en deviezen. Hierbij zijn betrokken: de Nationale Bank, de banken en wisselagenten en het B.L.I.W. voor de controle.

Bij besluitwet van 6 Oct. 1944 werd de in- en uitvoer van goud onder gelijk welke vormen voorbehouden aan de Nationale Bank. De inwisselbaarheid van de bankbiljetten in goud werd reeds geschorst op 10 Mei 1940 en werd nog niet terug ingevoerd.

De in- en uitvoer van deviezen werd gereguleerd en onder controle gesteld van het B.L.I.W. Voor elke soort transactie geldt er een speciale regeling. In verband met de betalingen voor in- of uitvoer van goederen werden de koopwaren ingedeeld in 3 categorieën. Voor een eerste categorie — de minst belangrijke — mag de betaling zonder formaliteiten geschieden. Voor de goederen van de tweede categorie wordt er expliciet bepaald, dat de overlegging van een in- of uitvoervergunning en een prioriteitsattest, afgeleverd door het Ministerie van Economische Zaken, vereist is. Al de overige goederen vallen onder de derde categorie, nl. deze waarvoor enkel overlegging gevraagd wordt van een door een erkende bank geviseerde aangifte, die prioriteitsattest en vergunning vervangt. Voor wat de goederen betreft, die ingevoerd worden uit de dollarzone, mag een bank enkel het visum verlenen na voorafgaande goedkeuring van het B.L.I.W.

Op de vrije, niet-officiële markt van goud en deviezen te Brussel treden o.a. op: speculanten, illegale arbitraganten, deviezen- en goederensmokkelaars, toeristen, oppotters van goud en deviezen. De prijs wordt er bepaald door het vrije spel van vraag en aanbod.

De daggeldmarkt.

De daggeldmarkt bestaat uit twee voornamelijk sectoren. De eerste in de verrekenkamers tussen de deelnemers aan de compensatie (Nationale Bank, banken, H.W.I., N.M.K.N., enz.); in de tweede sector komt het aanbod in hoofdzaak van de Rijksdienst voor de Maatschappelijke Zekerheid en de Algemeene Spaar- en Lijfrentekas; de vraag gaat er uit van het Rentefonds, het H.W.I., het Centraal Bureau voor Hypothecair Crediet en andere parastatale credietinstellingen. Voor de overbrugging van beide deelmarkten en de rationele verdeling van de beschikbare middelen zorgt de Nationale Bank, die tevens de rentevoet (thans 1,25 pCt) vaststelt.

De markt voor kortlopend crediet.

De markt voor kortlopend crediet (aanvullen van bedrijfsmiddelen in handel en industrie, persoonlijke leningen, enz.) wordt vnl. gehouden door de depositobanken. Ingevolge art. 14 van het bankstatuut (K.B. nr. 185 van 9 Juli 1935) is het de banken — behoudens een paar uitzonderingen — immers verboden aandelen of obligaties van handelsvennootschappen andere dan banken te bezitten. Aldus is hun activiteit van rechtswege praktisch beperkt tot het kortlopend crediet.

De credietpolitiek is hier sterk restrictief. Naast een gevoelige verhoging van de discontovoet, waarover later nog sprake, komt in het verslag van de Nationale Bank over het boekjaar 1947 (pp. 10-1) o.a. volgende passus voor: „Ofschoon de Nationale Bank zich niet wenst in te laten met het beleid der particuliere banken, waarvan de verantwoordelijkheid uitsluitend bij de leiders dier

¹⁾ Zie „E.-S.B.” van 18 Augustus jl., blz. 649.

²⁾ Durviaux, R. La Banque mixte en Belgique, Brussel 1947.

instellingen berust, zag zij er zich toe genoodzaakt haar aandacht te wijden aan de gezamenlijke toestand van het bankwezen en de banken er attent op te maken dat in de huidige omstandigheden omzichtigheid inzake credietverlening geboden is. Zij vestigde tevens hun aandacht op het feit dat onder de heersende omstandigheden de voorkeur dient gegeven aan credietvormen die desnoods vatbaar zijn voor mobilisatie. Welke mening ook omtrent de omvang van het thans uitstaande crediet kan worden verdedigd, is de Nationale Bank nochtans van oordeel, dat de banken er over moeten waken, slechts credieten te verlenen — met inachtneming der niet gebruikte marge — in de mate van hun disponibiliteiten, die hoofdzakelijk bestaan uit dat deel hunner deposito's, dat, naar de reglementen van de Bankcommissie, niet in overheidspapier dient belegd. De Nationale Bank gaf de wens te kennen dat de banken bij het verlenen van crediet de voorkeur zouden geven aan die ondernemingen, die klaarblijkelijk van belang zijn voor de economie van het land. Volgens deze opvatting is het duidelijk dat credietverlening dient geweerd voor verbruiksdoeleinden, alsmede voor het financieren van voorraden van speculatieve aard of waarvan de omvang niet voldoende verantwoord is. Evenzo wanneer de economische bestaansreden van bepaalde ondernemingen op zijn minst twijfelachtig is, ligt het in het algemeen belang en in dat der banken in het bijzonder, hun bedrijvigheid niet door bankcredieten in welke vorm ook te bevorderen. Bij deze suggestie werd uitgegaan van de vaststelling, dat, eens de volledige tewerkstelling bereikt, elke verhoging van de productie noodzakelijk enkel langzaam kan geschieden en dat bijgevolg elke overtollige credietexpansie op korte termijn inflatorisch zou werken. Gezien dit in België het geval was, schreef de Nationale Bank enkele regels voor van gezond bankbeheer, de economische toestand van het land gegeven. Nochtans bezit de N.B. niet de bevoegdheid over de toepassing van de aanbevelingen te waken. „Zij zal nochtans rekening houden met dienaangaande door de banken genomen schikkingen, indien haar tussenkomst wordt gevraagd voor verlening van herdiscontocredieten of voorschotten” (Verslag p. 11).

Slaat de politiek van de Nationale Bank in hoofdzaak op de kwaliteit van het crediet, dan is de credietpolitiek in België toch vnl. kwantitatief gekleurd ingevolge het reglement van de Bankcommissie (min. besluit van 5 Febr. 1946), dat bepaalde thesaurie-, solvabiliteits- en dekkingscoëfficiënten voorschrijft. De grond van de nieuwe reglementering moet gevonden worden in de noodzakelijkheid aan het giraal geld een statuut te geven in zover het van dezelfde aard is als het fiduciaire geld. De practijk van het zakenleven eensdeels, waardoor het discontocrediet geleidelijk de plaats moest ruimen voor het kascrediet, en de geldscheppende macht van de banken anderdeels, maakten dat de discontopolitiek van de Nationale Bank veel van haar vroegere kracht bij de organisatie van een gezond geld- en credietwezen had verloren. Dit werd reeds door de bevoegde instanties ingezien in 1935 en het bekende K.B. nr. 185 gaf in art. 11 aan de Bankcommissie het recht bepaalde verplichte verhoudingen voor te schrijven: 1. tussen de likwiditeiten van de banken en hun mobiliseerbare activa of bepaalde elementen van hun activa eensdeels en hun verbintenissen op zicht en op korte termijn anderdeels; 2. tussen hun eigen middelen eensdeels en hun deposito's of hun vreemde middelen op zicht of op korte termijn in het algemeen anderdeels.

Tot in 1946 had de Bankcommissie van dit recht nog geen gebruik gemaakt. De oorzaak, dat dit wel gebeurde, moet worden gevonden in het feit, dat de banken een groot deel van de vlottende staatsschuld, die onder de oorlog was ontstaan, wegens gebrek aan andere meer rendabele beleggingsmogelijkheden hadden opgenomen. Na de bevrijding bestond er gevaar, dat met de herneming

van het economisch leven de banken het schatkistpapier zouden afstoten om aldus meer werkingsmiddelen voor credietverlening aan de privateconomie te verkrijgen. Een eerste maal — in October 1944 — werd een verplichte termijnverlenging van 1 jaar uitgevaardigd, maar die maatregel kon in het daaropvolgend jaar niet worden hernieuwd, daar een consolidatie op gemiddelde termijn van een zo aanzienlijk deel van de bankactiva onverenigbaar ware geweest met een normale werking van het banksysteem. De banken vrijlaten stond daartegenover gelijk met het plaatsen van de Schatkist in een onmogelijke toestand en het verlenen van een grote macht tot geldcreatie en credietdistributie aan de banken, waarop niemand vat zou hebben. Alsdan werd er aan gedacht op grond van het reeds vermelde art. 11 van het K.B. nr. 185 de banken te verplichten op permanente wijze een bepaald deel van hun passiva op zicht en op korte termijn belegd te houden in schatkistpapier. De verhoudingscijfers werden dusdanig gekozen, dat het evenwicht behouden bleef, dat tot stand was gekomen tussen het totaal opvraagbaar passief van de banken en het bij hen ondergebrachte overheidspapier eensdeels en anderdeels tussen het totaal bedrag van dit laatste en de door de banken toegestane credieten aan de privateconomie. Tegelijkertijd werd er gebruik van gemaakt om thesaurie- en solvabiliteitscoëfficiënten in te voeren, waarmee geen ander doel beoogd werd dan een gezond beheer in het bankwezen te bevorderen. Aldus werd de creatie van giraalgeld eveneens onder kwantitatieve controle van de Overheid gebracht, zoals dit met de uitgifte van chartaalgeld reeds bijna een eeuw het geval was. Hoe zit nu het mechanisme in mekaar?

1. De thesauriecoëfficiënt.

Er werd bepaald, dat de verhouding tussen eensdeels het eigenlijke incasso (in B. fr.) en het dadelijk opvraagbaar (in B. fr.) bij de Nationale Bank en het Postcheckambt (minus de opgenomen leningen of voorschotten zonder dekking van zakelijke waarborgen voorkomend onder de rubrieken daggeld of bankiers; plus het verleende daggeld met een maximum van 2 pCt van het eisbaar passief op zicht of op korte termijn) en anderdeels het dadelijk opeisbaar (rubrieken: bankiers, deposito's en crediteuren, bankboekjes, financiële vennootschappen, tijdelijk onbeschikbare rekeningen en diverse crediteuren op korte termijn) niet meer dan 10 opeenvolgende dagen beneden een minimumcoëfficiënt zou mogen dalen. Er dient aangestipt, dat in het dadelijk opvraagbaar enkel rekening moet worden gehouden van de werkelijk opgenomen en niet van de in totaal verleende credieten. Verder is de coëfficiënt verschillend naar gelang het een regionale of gespecialiseerde bank, een bank met gemiddelde of met een grote circulatie betreft; de verhoudingscijfers werden inderdaad vastgesteld op resp. 6, 5 en 4 pCt. Dit onderscheid werd gemotiveerd doordat de thesaurie van een grootbank, gezien het grote aantal deposanten, minder aan plotselinge schommelingen onderhevig is dan die van een regionale bank.

2. De dekkingscoëfficiënt.

In verhouding tot het hoger vermelde dadelijk opvraagbaar passief moet de som van de thesaurie en de belegging in overheidsfondsen (gerekend aan nominale waarde) op korte en middelmatige looptijd en vatbaar voor disconto of aan- en verkoop door de Nationale Bank hoger of minstens gelijk zijn aan volgende coëfficiënten: 50 pCt voor de regionale banken, 60 pCt voor de banken met middelmatige en 65 pCt voor de banken met grote circulatie. Een speciale beschikking staat toe de verhouding van het overheidspapier alleen tot het dadelijk opvraagbaar te laten komen tot op 4/5 van genoemde globale coëfficiënt, d.i. dat de dekkingscoëfficiënt (65) van een grootbank

mag bestaan uit 52 pCt (4/5 van 65) overheidsfondsen en 13 pCt thesauriemiddelen.

Het is duidelijk, dat door verhoging of verlaging van de dekkingscoëfficiënt gemakkelijk de credietverlening aan de privateconomie door de banken kan worden beïnvloed, alhoewel een maatregel in dit opzicht tot op heden nog niet werd getroffen. Tevens werd door dit reglement de bij de banken ondergebrachte vlottende staatsschuld praktisch geconsolideerd. De coëfficiënt werd hoger gesteld voor de grootbanken, omdat alle verhoudingen in acht genomen hun macht tot geldschepping groter is.

3. De solvabiliteitscoëfficiënt.

In verhouding tot geheel het opvraagbaar passief moeten de eigen middelen van 2 tot 2 jaar hoger of gelijk zijn aan coëfficiënt 10 voor de regionale banken, 7 voor de banken met middelmatige en 5 pCt voor de banken met grote circulatie. Tot 1 Jan. 1949 mogen die coëfficiënten bij afwijkende beschikking nog blijven op resp. 8,5½ en 4 pCt. De coëfficiënt is lager voor de grootbanken, daar de risicoverdeling onder de deposanten, gezien hun grote aantal, verder is doorgedreven en dus de waarborg, die in zekere zin door de eigen middelen van de bank wordt geleverd, kleiner kan blijven.

De discountmarkt.

Bij de discountmarkt voor handelspapier zijn voornamelijk de volgende organismen betrokken: de banken, de Nationale Bank, het H.W.I., de Algemeene Spaar- en Lijfrentekas, de N.M.K.N. en de Nationale Kas voor Beroepscrediet.

In de 19e eeuw werd op de discountmarkt de hoofdrol gespeeld door de Nationale Bank. De bestaande gemengde banken bleven er vrijwillig van verwijderd. Aan de agent-schappen van de Nationale Bank werden discountkantoren verbonden die hun bestaansreden hadden in het onderzoek van de hoedanigheid van het aangeboden papier en het verlenen van het door de Nationale Bank ter disconto vereiste derde handtekenen (andere vereisten: aan order zijn, voldoende gezegeld en niet meer dan 120 dagen looptijd hebben). De N.B. disconteerde dan rechtstreeks dit papier. Tegen het einde van de 19e eeuw werd het disconto van handelspapier nochtans meer en meer beoefend door de private banken en de rol van de Nationale Bank bleef dan beperkt tot herdisconto van het door de banken aangeboden papier en het voeren van een discontopolitiek in het kader van de algemene geld- en credietpolitiek. Tussen de twee wereldoorlogen verminderde het gebruik van de handelswissel geleidelijk en meteen de activiteit van de private banken en de N.B. op dit gebied. In de laatste maanden blijkt het gebruik van handelswissels weer toe te nemen, mede ingevolge de strenge credietpolitiek van de Overheid. Het opleggen van thesaurie- en dekkingscoëfficiënten verplicht de banken voorzichtiger te zijn bij het toestaan van credieten en telkens de mogelijkheid van mobilisatie bij de Nationale Bank vóór te behouden.

Wat de mobilisatiemogelijkheden in het algemeen betreft, staan de zaken zo, dat zeer kort papier kan gemobiliseerd worden bij de Nationale Bank (tot 120 dagen), kort papier (tot 18 maanden) bij het H.W.I. (bankaccepten) en gemiddeld en lang papier bij de N.M.K.N. (bankaccepten door bemiddeling van H.W.I.) of de Nationale Kas voor Beroepscrediet.

Sinds einde 1945 manipuleerde de Nationale Bank duchtig — en niet altijd zonder succes — de onderscheidenlijke discontovoeten in het kader van de restrictieve credietpolitiek. Zo steeg de discontovoet voor eerstetrangspapier van 1,5 pCt per Jan. 1945 tot 3,5 pCt sinds Aug. 1947. De objectieven, die hiermee werden beoogd, bleven in het kader van de algemene credietpolitiek, o.a.:

1. de dispariteit wegnemen tussen de rentevoet op

korte en lange termijn. De lage rentevoet op korte termijn zou aanleiding gegeven hebben tot verlening van investeringscredieten door de geldmarkt;

2. elke buitensporige uitbreiding van kortlopend crediet remmen;

3. verhinderen van credietverlening voor speculatieve doeleinden.

Brussel.

V. VAN ROMPUY.

AANTEKENING.

DE PUBLIEKE OPINIE OVER EEN WEST-EUROPESE UNIE.

Een onderzoek naar de publieke opinie over een West-Europese Unie in zes Europese landen heeft uitgewezen, dat begin Mei van dit jaar gemiddeld 50 à 60 pCt van de ondervraagden had gehoord van dit plan of daarover gelezen. Een van de mogelijkheden om na te gaan, in hoeverre een gunstig of ongunstig oordeel over het plan tot vorming van een West-Europese Unie werkelijk overdacht en ernstig gemeend is, bestaat daarin, dat men detailvragen stelt, waaruit kan blijken of men de consequenties van een geuite opvatting heeft doorzien en of de antwoorden overeenkomst vertonen met de principiële vraag. Elmo Roper heeft in de „Neue Zürcher Zeitung” van 11 Augustus jl. de resultaten van een dergelijke reeks detailvragen betreffende het plan van een West-Europese Unie behandeld. De opvattingen in de zes landen worden door het onderstaande weergegeven:

„Bent u eer *vóór* of eer *tegen* het plan van een Unie der West-Europese landen, of heeft u ten aanzien daarvan nog geen standpunt ingenomen?”

	Vóór pCt	Tegen pCt	Nog geen oordeel pCt	Geen mening pCt
Zwitserland	49	21	15	15
Engeland ¹⁾	66	10	21	3
Frankrijk ¹⁾	64	21	15	—
Italië	50	11	21	18
Zweden	33	22	30	15
Am. zone v. Duitsland	59	3	20	18

¹⁾ In Frankrijk en Engeland werden de vragen slechts aan hen voorgelegd, die reeds van het plan gehoord of daarover gelezen hadden. In de overige landen werden ze ook aan anderen gesteld.

Ziet men af van diegenen, die nog geen oordeel over het onderhavige vraagstuk hebben gevormd, en van hen, die nog nooit van het plan hebben gehoord, dan blijkt, dat in de genoemde landen het merendeel *voor* het plan is. Blijkens de ervaring is het echter voor een internationale organisatie niet voldoende, dat een meerderheid ervoor is. Om een dergelijke organisatie effectief te doen zijn, is het nodig, dat de deelnemende *Staten* bereid zijn om zich beperkingen op te leggen t.a.v. hun soevereiniteit. Vinden we nog een meerderheid, indien vragen worden gesteld, die rechtstreeks een dergelijke beperking van de soevereiniteit betreffen?

Bij het opinie-onderzoek werden vier voorbeelden gekozen met de volgende resultaten:

„Wanneer een Unie van West-Europese landen wordt gevormd, dan zou dat kunnen betekenen, dat alle landen van de Unie een zelfde *valuta* zouden instellen en dat ons geld door de Unie zal worden gegarandeerd en niet meer door onze Nationale Bank. Zoudt u hier eer voor dan tegen zijn?”

	Vóór pCt	Tegen pCt	Geen mening pCt
Zwitserland	42	32	24
Engeland	42	39	19
Frankrijk ¹⁾	60	18	22
Italië	62	12	24
Zweden	55	24	21

Ziet men van Engeland af, waar een sterk sentimentele houding t.o.v. de Bank van Engeland, de „Old Lady”, evenals een tegenzin tegen een *valuta* in het decimale stelsel, een woordje kunnen hebben meegesproken, dan blijkt, dat bovenstaande cijfers tamelijk nauw de „hard-

heid" van de valuta's in deze landen volgen. Het valt daarbij op, dat in Zwitserland, het enige ondervraagde land met een werkelijk harde valuta, nog altijd een groter percentage met „ja" dan met „neen" wordt aangetroffen.

„De vorming van een West-Europese Unie kan betekenen, dat men *vrij* van het ene naar het andere land kan *reizen*, zodat ieder (Zwitser, Engelsman enz.) in elk land van de Unie, indien hij dat zou willen, zou kunnen gaan *wonen* en *werken* en dat een burger van een ander land hier zou kunnen komen wonen en werken. Zoudt u hier voor of tegen zijn?"

	Vóór	Tegen	Geen mening
	pCt	pCt	pCt
Zwitserland	46	37	17
Engeland	66	27	7
Frankrijk *)	57	29	14
Italië	77	9	14
Zweden	56	34	10

Hier blijkt Italië met zijn traditionele emigratie van het bevolkingsoverschot en met zijn acuut werkloosheidsvraagstuk het meest enthousiast. Zwitserland, dat steeds een beperkende politiek heeft toegepast m.b.t. vestiging van buitenlanders, heeft het laagste percentage voorstanders, hoewel het aantal tegenstanders van een dergelijke beperking van de huidige soevereine rechten toch nog geringer is.

„De vorming van een West-Europese Unie kan betekenen, dat onze producten in elk der andere landen *vrij van rechten* kunnen worden geleverd en dat de producten van de andere landen der Unie *vrij van rechten* bij ons zullen kunnen worden ingevoerd. Zoudt u hier eer voor dan tegen zijn?"

	Vóór	Tegen	Geen mening
	pCt	pCt	pCt
Zwitserland	48	30	22
Engeland	76	14	10
Frankrijk *)	71	16	13
Italië	76	8	16
Zweden	66	19	15

Wat deze vraag betreft, wijkt Zwitserland aanzienlijk af van de andere ondervraagde landen. De antwoorden zijn blijkbaar sterk beïnvloed door de huidige verzorgingstoestand in de afzonderlijke landen. In minder met goederen voorziene landen is men meer op import gesteld dan in het goed voorziene Zwitserland. Ook in Zweden is de verzorgingstoestand beter dan in de drie andere landen, hetgeen eveneens in de cijfers tot uitdrukking komt.

„De vorming van een West-Europese Unie kan betekenen, dat een *gemeenschappelijk leger* wordt opgericht, waarin onze mensen onder het commando zouden komen te staan van iemand, die Zwitser, Engelsman enz. kan zijn of ook geen Zwitser, geen Engelsman enz. Zoudt u hier eer voor dan tegen zijn?"

	Vóór	Tegen	Geen mening
	pCt	pCt	pCt
Zwitserland	17	63	20
Engeland	35	53	12
Frankrijk *)	43	33	24
Italië	39	33	28
Zweden	34	43	22

Naar het schijnt, is dit punt overal het moeilijkst te accepteren. Vooral in Zwitserland en Zweden, de beide in de oorlog neutraal gebleven landen, is het percentage voorstanders gering. De „Neue Zürcher Zeitung" acht het echter niet uitgesloten, dat een verdergaande discussie nog een verandering, in de zin van een aanneming ook van dit punt, kan teweeg brengen.

*) In Frankrijk werden deze vragen alleen aan hen voorgelegd, die reeds van het plan van een West-Europese Unie hadden gehoord of daarover hadden gelezen. In de andere landen werden zij aan alle ondervraagden voorgelegd. De resultaten in Frankrijk zijn derhalve niet ten volle vergelijkbaar met die in de andere landen.

Over het geheel genomen zijn de resultaten voor de vooruitzichten van een West-Europese Unie bemoedigend. Met uitzondering van de vraag over het gemeenschappelijke leger, treffen wij ook m.b.t. de concrete vragen, die de soevereiniteit van de Staten betreffen, steeds meer voor- dan tegenstanders aan. Het percentage, dat bereid is de afzonderlijke punten te accepteren, wijkt — wederom met uitzondering van de vraag over het gemeenschappelijke leger — slechts weinig af van dat, aangevende, dat men in principe voor een Unie van West-Europa is, hetgeen erop wijst, dat de antwoorden inderdaad zijn doordacht.

INTERNATIONALE NOTITIES.

DE HAVEN VAN STRAATSBURG.

Ondanks een verlevendiging gedurende de afgelopen maanden heeft de omzet van de Straatsburger Rijnhaven het vooroorlogse peil nog niet bereikt. De „Neue Zürcher Zeitung" van 20 dezer vermeldt, dat deze omzet in het eerste halfjaar 1948 66½ pCt van het vergelijkbare cijfer voor 1937 bedroeg; de invoer bereikte 72 pCt, de uitvoer 53 pCt.

Omzet van de Straatsburger Rijnhaven.

Haljjaars-gemiddelde	Invoer	Uitvoer	Totaal
	(in 1.000 tons)		
1937	1.873	777	2.650
1946	640	169	809
1947	903	222	1.125
1948 1e halfjaar	1.348	415	1.763

Evenals vóór de oorlog nemen *steenkolen* de belangrijkste plaats onder de ingevoerde goederen in. Terwijl echter in 1937 ca 60 pCt van de steenkolenaanvoer uit het Ruhrgebied afkomstig was, bedroeg dit cijfer in 1947 slechts 25 pCt. De recente toeneming van de aanvoer betreft vnl. steenkolen (1e halfjaar 1948: 971.000 ton). Dit quantum kwam voor 50 pCt uit het Ruhrgebied; de rest betrof Amerikaanse kolen, overgeladen in Antwerpen en Rotterdam.

Bij de uitvoer heeft *ijzererts*, normaliter voor het Ruhrgebied bestemd, zijn vroegere plaats nog niet herwonnen. Hetzelfde geldt voor *soda*. Het belangrijkste uitvoerproduct is thans *kali* (1e halfjaar 1948: 291.000 ton).

Inmiddels wordt de omslagcapaciteit van de haven, die 8 à 10 mln ton per jaar bedraagt, nog lang niet volledig benut. Terwijl de haveninstallaties vrijwel niet door de oorlog hebben geleden, heeft daarentegen de Franse Rijnvloot aanzienlijke verliezen ondergaan; 125.000 ton van de totale inhoud van 335.000 ton ging verloren; nieuwbouw heeft nog niet in voldoende mate plaatsgevonden. Daarnaast is het de slechte toestand van Duitsland's economie, die de omzet van de haven drukt. De Duitse Rijnhaven Kehl, na de eerste wereldoorlog aangelegd, is thans door de Fransen bij Straatsburg geannexeerd; men hoopt deze band in de toekomst te handhaven.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

In het begin der afgelopen week zette het proces van verruiming op de geldmarkt zich nog enigszins voort, doch in de tweede helft deed zich weer enige verstijving gevoelen, met name als gevolg van belastingbetalingen, welke de liquiditeit der banken verminderden. Dientengevolge bleef de callgeldnotering ongewijzigd op 1 pCt. Driemaandspromessen werden aan het einde der week tegen 1⁵/₁₆ pCt verhandeld, Februaripapier werd, vrijwel steeds tevergeefs, tegen 1³/₈ pCt gevraagd, terwijl de langer lopende termijnen practisch 1⁷/₁₆ — 1¹/₂ pCt noteerden, met uitzondering van Julipapier, dat tegen 1⁷/₁₆ pCt

op ruime schaal gevraagd bleef. De omzetten bleven gering, hetgeen bij de bovenvermeldde kleine verschillen in disconto voor de diverse termijnen geen verwondering wekt, daar ruiltransacties van bijv. kortlopend in jaar-papier nauwelijks rendabel zijn.

Het schijnt, dat er onderhandelingen worden gevoerd om op de Nederlandse kapitaalmarkt een obligatielening van de Wereldbank te plaatsen. Dit zal vermoedelijk een dollarlening betreffen, daar een guldenslening voor de Wereldbank waarschijnlijk niet zoveel betekenis zal hebben, aangezien de gulden nog allermint een algemeen begerde en in het internationaal verkeer algemeen bruikbare valuta is. Het is niet aan te nemen, dat De Nederlandsche Bank voor inschrijving op deze lening zonder meer dollars beschikbaar zal stellen. Het zou kunnen zijn, dat ons land van de Wereldbank een nieuwe lening verkrijgt, en dat wij in ruil daarvoor een beperkt bedrag aan dollarobligaties dezer instelling nemen, doch het ligt meer voor de hand, dat uit te liquideren Amerikaans effectenbezit de benodigde dollars voor de inschrijving op deze lening worden verkregen. Het schijnt de bedoeling van de Wereldbank te zijn, om door een dergelijke emissie haar prestige als internationale instelling t.o.v. de Amerikaanse kapitaalmarkt te verhogen.

Zowel de aandelen- als de obligatiemarkt gaven in de afgelopen week vrijwel geen koersveranderingen te zien. Blijkbaar houden de krachten, welke op economisch gebied de koersen zouden kunnen beïnvloeden, elkaar ongeveer in evenwicht, terwijl de vakantieperiode voorts een groot gedeelte van de gebruikelijke belangstelling voor de effectenmarkt heeft doen verdwijnen. Onderstaande koersen tonen duidelijk aan, hoe gering de verschillen per saldo zijn geweest.

	13 Aug. 1948	20 Aug. 1948
A.K.U.	164½	163½
v. Berkel's Patent	125⅛	126½ GB
Lever Bros. Unilever C.v.A.	295	297½
Philips G.b.v.a.	250 GB	253½
Koninklijke Petroleum	341½	343½
H.A.L.	197½	192½
N.S.U.	183	183½
H.V.A.	225	225
Deli Mij C.v.A.	155½	156
Amsterdam Rubber	166½	168

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden gulden).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegood bij corresp. in het buitenland en buitenlandse betaalmiddelen	Wissels, prom. enz. en open marktpapier	Beleningen
30 Dec. '46	700.876	4.434.786	100.816	103	153.109
12 Juli '48	482.195	310.970	139.836	10	151.757
19 " '48	482.238	315.846	145.637	10	173.221
26 " '48	482.206	322.384	135.778	13.510	167.667
2 Aug. '48	482.250	311.046	144.036	38.810	147.131
9 " '48	482.358	323.146	146.175	19.210	143.639
16 " '48	482.480	520.800	125.986	1.510	144.989
23 " '48	482.546	297.741	136.166	14	143.703

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldu in rekening-courant			
		's Rijks Schatkist	Geblokkeerde saldu van banken	Geblokkeerde saldu van anderen	Vrije saldu
30 Dec. '46	2.744.151	1.099.855	90.071	43.706	590.158
12 Juli '48	2.961.945	819.628	27.871	22.006	463.538
19 " '48	2.958.800	794.689	39.506	21.842	513.100
26 " '48	2.995.905	765.290	30.441	20.627	519.884
2 Aug. '48	3.058.972	655.182	66.534	25.243	552.664
9 " '48	3.020.518	684.628	39.041	23.636	546.422
16 " '48	3.003.618	656.484	46.203	25.472	543.127
23 " '48	3.009.528	636.102	46.416	21.603	549.426

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 23 Augustus 1948

Activa.	
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	f 13.900,—
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. 15, sub 4 van de Bankwet 1948)	—
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	f 1.800.000.000,—
Beleningen: (incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand)	f 137.422.324,14
Op effecten, enz.	f 143.703.308,31
Op goederen en celen	f 142.984.471,69
Voorschotten aan het Rijk (art. 20 van de Bankwet 1948)	f 718.836,62
Boekvordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	f 143.703.308,31
Munt en muntmateriaal:	—
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 481.703.757,21
Zilveren munt, enz.	f 842.408,20
Papier op het buitenland	f 297.740.700,—
Tegood bij correspondenten in het buitenland	f 130.645.297,30
Buitenlandse betaalmiddelen	f 5.520.368,33
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds	f 433.906.365,63
Gebouwen en inventaris	f 105.639.831,56
Diverse rekeningen	f 2.500.000,—
	f 221.156.410,77
	f 4.689.465.981,68

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefondsen	f 12.759.703,05
Bijzondere reserves	f 54.447.566,03
Pensioenfonds	f 20.013.592,10
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)	f 117.541.985,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgifte)	f 3.009.528.460,—
Bankassigaties in omloop	f 131.600,07
Rekening-courant saldo's:	—
's Rijks Schatkist	f 636.101.936,53
Geblokkeerde saldo's van banken	f 46.416.142,10
Geblokkeerde saldo's van anderen	f 21.603.137,59
Vrije saldo's	f 549.425.985,70
Diverse rekeningen	f 1.253.547.201,92
	f 201.495.873,51
	f 4.689.465.981,68

1) Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen f —

2) Waarvan aan Nederlands-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99) „ 36.894.550,—
Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten „ 145.672.001,50

BANK VAN ENGELAND.

(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaalvoorraad	Govt. debts and Govt. securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept.
25 Dec. '46	0,2	1.449,1	1.450	1.428,2	22,1
4 Aug. '48	0,2	1.299,3	1.300	1.288,3	11,9
11 Aug. '48	0,2	1.299,3	1.300	1.277,8	22,4
18 Aug. '48	0,2	1.299,2	1.300	1.263,0	37,3

Data	Gouden en zilveren munten	Govt. securities	Other securities		Deposits		
			Disc. and advances	Securities	Totaal	Public deposits	Banken
25 Dec. '46	1,3	311,8	13,6	15,8	346,5	10,3	278,9
4 Aug. '48	0,9	405,2	10,6	27,4	437,6	8,6	305,4
11 Aug. '48	1,0	402,2	8,3	25,6	441,1	20,0	299,7
18 Aug. '48	1,0	404,1	6,1	22,6	452,8	12,6	316,7

NATIONALE BANK VAN BELGIË.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Totaal van de goudvoorraad ¹⁾	Buitenlandse deviezen	Papier op België	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel- en pasmunt	Vorderingen op de Staat	Overheidsfondsen	Totaal activa ²⁾	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi		Besluitwet van Oct. '44 ³⁾
										van de Schatkist	van anderen	
26 Dec. 1946	32.226	5.648	4.953	214	698	49.158	637	159.377	72.165	1	4.482	614
15 Juli 1948	27.870	11.689	9.384	621	288	52.626	636	170.373	80.768	3	7.005	481
22 " 1948	27.922	11.628	9.370	516	279	52.629	636	170.158	80.708	3	6.902	481
29 " 1948	27.922	11.336	9.341	939	280	52.625	636	170.313	81.112	2	6.550	481
5 Aug. 1948	27.922	11.335	10.609	811	255	52.627	636	171.596	82.275	2	6.636	480
11 " 1948	27.923	11.274	10.538	447	399	52.624	636	171.262	81.810	21)	6.773	480
19 " 1948	28.223	11.188	9.427	422	408	52.626	636	170.512	81.163	22)	6.588	480

- ¹⁾ Waarvan 10.493 miljoen francs onbeschikbaar goudsaldo na herwaardering van de goudvoorraad (Besluitwet no. 5 van 1-5-1944).
²⁾ Waaronder begrepen de post „Emissiebank te Brussel”, ten bedrage van 64.597 miljoen francs.
³⁾ Deze post omvat: oude biljetten over te boeken op tijdelijk onbeschikbare of geblokkeerde rekeningen en niet aangegeven oude biljetten.
⁴⁾ Waarvan 19 miljoen francs van de Belgische Regering „Schatkist” — Speciale rekening — Artikel IV, Accoord tot Economische Samenwerking.

ZWEEDE RIJKSBANK.

(Voornaamste posten in miljoenen kronen).

Data	Metaal		Staatsfondsen		Saldo buitenland	Fondsen ter beschikking der staats-schuld	Promessen staats-schuld
	Goud	Over-waarde goud	Eigen	Vreemd.			
31 Dec. 1946	839	532	1.544	504	284	94	182
31 Juli 1948	178	113	2.859	221	198	—	182
7 Aug. 1948	178	113	2.903	223	195	—	182
14 Aug. 1948	178	113	2.967	212	205	—	182

Data	Biljetten in circulatie	Deposito's					Regularisatie-rekening
		Direct opvraagbaar			45 dagen	Buitenlandse banken	
		Totaal	Staat	Banken			
31 Dec. 1946	2.877	875	706	94	230	174	7
31 Juli 1948	2.784	764	645	44	140	231	6
7 Aug. 1948	2.683	833	605	153	142	255	6
14 Aug. 1948	2.677	926	682	178	143	254	6

BANK VAN FRANKRIJK.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan de Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettingskosten Duitsland
26 Dec. 1946	94.817	118.302	59.449	67.900	426.000
22 Juli 1948	52.817	249.073	125.042	133.500	426.000
29 Juli 1948	52.817	252.987	125.042	153.200	426.000
5 Aug. 1948	52.817	241.358	125.042	159.400	426.000

Data	Bankbiljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Staat	Diversen
26 Dec. 1946	721.865	63.458	765	62.693
22 Juli 1948	817.961	230.149	771	227.381
29 Juli 1948	836.662	226.015	764	223.773
5 Aug. 1948	849.131	212.387	800	210.157

FEDERAL RESERVE BANKS.
(Voornaamste posten in miljoenen dollars).

Data	Metaalvoorraad		Other cash	U.S. Govt securities
	Totaal	Goudcertificaten		
31 Dec. 1946	18.381	17.587	268	23.350
22 Juli 1948	22.380	21.765	271	21.326
29 Juli 1948	22.397	21.785	280	21.209
5 Aug. 1948	22.404	21.792	272	21.378

Data	F.R.-biljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Govt	Member-banks
31 Dec. 1946	24.945	17.353	393	16.139
22 Juli 1948	23.756	20.302	1.879	17.503
29 Juli 1948	23.725	20.230	1.822	17.534
5 Aug. 1948	23.807	20.317	1.852	17.606

INLEGGINGEN EN TERUGBETALINGEN BIJ DE SPAARBANKEN IN NEDERLAND ¹⁾.
(in miljoenen guldens).

Maand	Inleggingen			Terugbetalingen			Saldo
	R.P.S.	Part.	Totaal	R.P.S.	Part.	Totaal	
Aug. 1939	22,7	24,3	47,0	29,7	22,9	52,6	— 5,6
Dec. 1946	18,2	17,9	36,1	25,2	18,9	44,1	— 8,0
Gen. 1946	20,5	24,6	45,1	45,4	31,4	76,8	— 31,7
Gen. 1947	21,2	25,6	46,8	26,4	23,8	50,2	— 3,4
Jan. 1948	25,2	34,1	59,3	25,6	27,8	53,4	+ 5,9
Febr. 1948	22,9	32,3	55,2	24,8	26,2	51,0	+ 4,2
Mrt. 1948	21,2	26,4	47,3	31,5	29,9	61,4	+ 14,1
April 1948	17,3	23,0	40,3	33,5	30,5	64,0	— 23,7
Mei 1948	19,1	29,0	48,1	32,1	35,2	67,3	— 19,2
Juni 1948	21,9	30,1 ²⁾	52,0	35,1	37,0 ²⁾	72,1	— 20,1

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.”.

²⁾ Voorlopige gegevens.

MAANDCIJFERS.

GECOMBINEERDE MAANDSTAAT VAN DE VIER NEDERLANDSE GROTE BANKEN EN VAN HET NEDERLANDSE BEDRIJF VAN DE NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ.

	Nederl. Banken		Nederl. Banken en Ned. Handel-Mij.	
	31 Mei 1948	30 Juni 1948	31 Mei 1948	30 Juni 1948
(In miljoenen guldens)				
Activa:				
Kas, kassiers en daggeldleningen	99	59	115	78
Ned. schatkistpapier	2348	2371	2984	3025
	2447	2430	3099	3103
Ander overheidspapier				
Wissels	31	38	137	145
Bankiers in binnen- en buitenland	3	3	8	8
Prolong. en voorsch. tegen effecten	96	97	128	133
	39	36	51	49
	169	174	324	335
Debiteuren				
Effecten en syndicaten	388	379	480	472
Deelnemingen (incl. voorschotten)	13	12	18	18
	31	31	43	43
	432	422	541	533
Gebouwen				
Diverse rekeningen	12	12	17	17
Belegde bestemmingsreserven	1	1	1	1
	3061	3039	3982	3989
Passiva:				
Crediteuren	2531	2491	3287	3261
Wissels	14	18	14	19
Deposito's op termijn	204	216	280	303
Kassiers en genom. daggeld.	2	9	2	9
Diverse rekeningen	76	71	100	98
Bestemmingsreserven	1	1	1	1
	2828	2806	3684	3691
Aandelenkapitaal				
Reserve	157	157	205	205
	76	76	93	93
	3061	3039	3982	3989

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.
 (Voornaamste posten in 'miljoenen francs)

Data	Metaal-voorraad	Buitent. wissels	Disconto's en voorschotten	Effecten	Biljetten in omloop	Andere crediten
31 Dec 1946	4.949,9	158,0	238,7	52,7	4.090,7	1.113,7
31 Juli 1948	5.560,0	124,0	200,8	47,5	4.232,6	1.202,2
7 Aug. 1948	5.577,4	132,2	191,1	47,5	4.165,3	1.277,5
14 Aug. 1948	5.593,6	124,8	167,7	47,5	4.124,2	1.308,1

IN- EN UITVOER VAN BELGIË ¹⁾

Maand	Invoer		Uitvoer		Saldo
	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in miljoenen francs	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in miljoenen francs	
Maandgem. '36/'38	2.868	2.019	1.912	1.859	— 160
Maandgem. '46	1.753 ²⁾	4.765 ²⁾	621 ²⁾	2.486 ²⁾	— 2.279 ²⁾
Maandgem. '47	2.322	7.130	1.070	5.138	— 1.992
Januari 1948	2.589	7.402	1.230	6.198	— 1.204
Februari 1948	2.327	6.453	1.056	5.163	— 1.290
Maart 1948	2.767	8.263	1.159	5.748	— 2.515

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin” van het Nationaal Instituut voor de Statistiek.

²⁾ Gecorrigeerde gegevens.

INLEGGINGEN EN TERUGBETALINGEN OP PARTICULIERE SPAARBOEKJES BIJ DE ALGEMEENE SPAAR- EN LIJFRENTEKAS IN BELGIË ¹⁾.
 (in duizenden francs)

Tijdvak	Inleggingen	Terugbetalingen	Saldo	Tegoe'd der inleggers aan het einde van het tijdvak ²⁾
1938	3.331.391	3.496.925	— 165.534	— 12.670.559
1946	5.213.361	3.828.538	1.384.823	19.823.453
1947 ³⁾	7.769.977 ³⁾	4.960.788	2.809.189	24.088.677
Juli	618.533	489.590	128.943	22.195.681 ⁴⁾
Augustus	561.438	391.621	169.817	22.365.498
September	852.205	369.849	482.356	22.847.854
October	657.986	386.511	271.475	23.119.329
November	572.864	346.638	226.226	23.345.555
December ³⁾	658.173	548.051	110.122	23.455.677
1948				
Januari	850.930	380.897	470.033	24.558.710
Februari	767.879	402.563	365.316	24.924.026
Maart	870.413	524.375	346.038	25.270.064
April	825.433	506.474	318.959	25.589.023
Mei	530.989	472.654	58.335	25.647.358
Juni	635.569	606.084	29.485	25.676.843

¹⁾ Bron: „Studiën van de Algemeene Spaar- en Lijfrentekas”.

²⁾ Op het einde van het jaar inclusief gekapitaliseerde interest van het dienstjaar.

³⁾ Van December 1947 af voorlopige cijfers.

⁴⁾ Van Januari 1947 af inclusief inkoop van obligatiën van de Muntsaneringslening ad frs 823.035.000.

⁵⁾ Exclusief inkoop van obligatiën van de Muntsaneringslening.

VERKEER EN VERVOER IN NEDERLAND.

Omschrijving	Eenheid	Maandgem. 1938	Maandgem. 1947	Febr. 1948	Maart 1948	April 1948	Mei 1948
Indexcijfer vervoer wilde binnenvaart		100	129	111	154	139	129
Vervoer wilde binnenvaart	1.000 t.	917	1.180	1.015	1.411	1.275	1.180
waarvan brandstoffen	„	260	334	259	335	295	295
Wilde binnenvaart, prestatie	mill. t/km	127	164	146	203	184	175
Indexcijfer eigen vervoer te water		100	105	100	135	116*	115*
Eigen vervoer te water	1.000 t.	600	629	602	812	695*	692*
Idem, prestatie	mill. t/km	45	43	42	55	53*	47*
Indexcijfer internat. binnenvaart (laadverm.)		100	35	42	51	50	43
Binnengekomen schepen	Aantal	6.146	1.860	2.070	2.693	2.946	2.771
Laadvermogen	1.000 t.	3.572	912	1.120	1.399	1.451	1.229
Lading	„	2.092	398	744	928	847	662
waarvan onder: Nederlandse vlag	„	1.566	321	627	797	713	556
„ „ Belgische vlag	„	126	73	96	106	118	88
Vertrokken schepen	Aantal	6.082	1.923	2.108	2.864	2.947	2.840
Laadvermogen	1.000 t.	3.494	957	1.139	1.434	1.446	1.323
Lading	„	2.252	421	389	672	646	663
waarvan onder: Nederlandse vlag	„	1.559	310	321	544	500	509
„ „ Belgische vlag	„	229	80	32	77	95	98
Schepen in rechtstreekse doorvaart	Aantal	2.144	1.141	1.199	1.513	1.395	1.304
Laadvermogen	1.000 t.	1.427	798	922	1.085	1.030	896
Lading	„	1.051	386	577	688	626	533
waarvan onder: Nederlandse vlag	„	199	122	218	223	210	166
„ „ Belgische vlag	„	544	196	253	354	289	243
Indexcijfer zeevaart (inhoud)		100	42	44	56	56	53
Binnengekomen zeeschepen	Aantal	1.758	753	799	997	1.067	1.077
Bruto inhoud	1.000 R.T.	4.416	1.852	1.953	2.513	2.405	2.327
Idem, alleen geladen schepen	„	3.834	1.702	1.670	2.164	2.085	2.026
waarvan in lijnvaart	„	907	1.062	1.198	1.198	1.250	1.197
Vertrokken zeeschepen	Aantal	1.738	737	803	974	1.102	1.066
Bruto inhoud	1.000 R.T.	4.418	1.854	1.918	2.430	2.510	2.327
Idem, alleen geladen schepen	„	3.216	1.150	1.397	1.672	1.689	1.610
waarvan in lijnvaart	„	911	1.000	1.154	1.154	1.198	1.168
Goederenvervoer ter zee:							
Gelost bij invoer	1.000 t.	1.018	984	848	871	1.160	946
„ „ doorvoer	„	1.738	191	269	383	290	416
Geladen ¹⁾ bij uitvoer	„	484	149	183	177	206	271
„ „ doorvoer	„	1.421	149	266	376	499	375
Indexcijfer goederenvervoer Ned. Spoorwegen		100	111	109	128	129	112*
Goederenvervoer Ned. Spoorwegen, totaal	1.000 t.	1.207	1.344	1.310	1.546	1.560	1.347*
waarvan grensoverschrijdend	„	412	262	238	302	340	288*
Reizigerskilometers Ned. Spoorwegen	1 miljoen	260	565	451	514	490	557*
Tonkilometers Ned. Spoorwegen	„	170	189	193	225	225	225
Tramwegen, vervoerde reizigers	1 miljoen	21,2	47,0	43,6	45,0	42,9	42,9
Interloc. autobusdiensten; vervoerde reizigers	„	5,7	14,9	13,1	13,1	13,1	13,1
Locale autobusdiensten; vervoerde reizigers	„	4,4	9,8	9,8	9,8	9,8	9,8
Indexcijfer verkeer op de rijkswegen		100	147	141	156	154	163
Slachtoffers verkeersongevallen:							
Overleden	Aantal	65	75	59	74	68	60
Ernstig gewond	„	368	580	412	536	518	667
Licht gewond	„	918	550	380	566	615	675
Indexcijfers:							
Overleden	100	115	91	114	105	92*	
Ernstig gewond	100	158	112	146	141	181	
Licht gewond	100	60	41	62	67	73	

¹⁾ Bunkermateriaal e.d. niet inbegrepen.

²⁾ Voorlopig cijfer.

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Beschikbare krachten

Academicus,

met ervaring, zoekt werkkring op het gebied van statistiek of marktanalyse, waarbij uitzending naar het buitenland mogelijk, bij voorkeur Spaans-Amerika. Br. onder no. ESB 1250, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

De invloed van de Braziliaansche koffie-verdedigingspolitiek op de koffie-importen der hoofdconsumptielanden

door Mej. Dr. Rosa Philips
Publicatie No. 9 van het Ned. Econ. Instituut
Prijs f 2.10*

(Prijs voor donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut f 1.50; te bestellen bij het N.E.I.)
Uitgave: De Erven F. Bohn N.V. — Haarlem

„HOLLANDIA“

HOLLANDSCHE FABRIEK VAN MELK-PRODUCTEN EN VOEDINGSMIDDELEN N.V.

HOOFDKANTOOR TE
VLAARDINGEN

Verliesposten Voorkomend Systeem

bestaande uit 4 Diensten - **V.V.S.** -

Het V.V.S. is een onmisbaar hulpmiddel bij het gezondhouden van uitstaande credieten. Aanvaard als onderdeel der debiteuren-administratie, zal het van groote praktische waarde blijken te zijn.

Onze brochure wordt op aanvraag kosteloos toegezonden

Van der Graaf & Co's bureaux voor den handel N.V.

Amstelstraat 14-18, Amsterdam-C. Telefoon, 38631 (5 lijnen)

Nederlandsche Handel-Maatschappij, n.v.

belast zich met de
ADMINISTRATIE VAN VERMOGENS
en de
UITVOERING VAN UITERSTE
WILSBESCHIKKINGEN

Hoofdkantoor: Amsterdam, Vijzelstraat 32
100 kantoren in Nederland en Azië

Onder auspiciën van het
Nederlandsch Economisch Instituut verscheen:

BEDRIJVIG NEDERLAND

Een Studie over
Nederlands economische structuur door

Dr Th. L. M. Thurlings

en

Drs J. H. Lubbers

★

Prijs f 6.90

(voor leden en donateurs van het N.E.I. f 5.17)

★

Verkrijgbaar in de boekhandel en bij de uitgevers
N.V. UITGEVERSMIJ. „ELSEVIER“ — AMSTERDAM

ASSOCIATIE CASSA

KASSIERSINSTELLING

OPGERICHT IN 1806

BEWARING VAN
KOFFERS SCHILDERIEN, ENZ.

HEERENGRACHT 179 • AMSTERDAM-C

Annonces voor het volgend nummer

dienen uiterlijk Maandag 30 Aug. a.s. in het bezit te zijn van de administratie, Lange Haven 141, Schiedam

Economisch - Statistische Berichten

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).

Telefoon: Redactie 38040, Administratie 38340. Giro 8408

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie, 14, Universiteitsstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).

Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26* per jaar, voor België/Luxemburg f 28 per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in francs bij de Banque de Commerce te Brussel. Overzeese gebiedsdelen (per zeepost) f 26, overige landen f 28 per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangetehende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6).